

Naravovarstveni E-vodnik po Dravi: poglavje Narava

Reka Drava – splošne značilnosti

Drava je najbolj vodnata reka v Sloveniji, ki se napaja iz obsežnega porečja in alpskih ledenikov v avstrijskih Visokih Turah. Ko po 275 km toka pri Libeličah vstopi na ozemlje Slovenije ima slabih 12.000 km² prispevne površine. Njeno porečje v Sloveniji (Podravje) vključuje gorata in hribovita območja Vzhodnih Karavank, Strojne, Pohorja in Kozjaka na zahodnem delu ter obsežno Dravsko ravan in gričevja Slovenskih goric in Haloz na vzhodu, kar je skupaj približno 16 % ozemlja države. Omenjena delitev predstavlja tudi dokaj izrazito ločnico med dvema velikima naravnogeografskima enotama v Sloveniji: Alpским in Panonskim svetom. Rečemo lahko, da Drava s svojim tokom povezuje alpske in panonske pokrajine, čeprav se te v številnih pogledih med seboj precej razlikujejo. To velja tudi za samo rečno strugo in območja vzdolž bregov z njihovo topografijo, razporeditvijo rečnih teras, obsegom poplavnih površin in drugimi značilnostmi, ki vplivajo na razvoj obrečnega rastišča ter habitatov številnih rastlinskih in živalskih vrst.

Značilnost alpskega dela Podravja je razgiban relief s strmimi pobočji in relativno visokimi slemeni, presekanimi s številnimi grapami vodnatih potokov s hudourniškim značajem. Hribovja tukaj so del Vzhodnih (Centralnih Alp) s silikatno kamninsko podlago, kar omogoča bogato razvejanost površinskih voda. Ravni svet je omejen na nasute dele dolin. Na območju med Kozjakom (Kobansko) in Pohorjem je Drava ukleščena v 50 km dolgo Dravsko dolino, ki se konča na prehodu regije v panonski svet na zahodnem obrobju Maribora. Dravska dolina je na območju Trbonske (6 km) oz. Brezenske soteske (20 km) izrazito ozka, tako da rečni bregovi praktično neposredno prehajajo v hriboviti svet. Nekoliko večje, nekaj kilometrov dolge in do 2 km široke uravnave so Libeliško-Črneško polje v zgornjem, Mučko-Radeljsko polje v srednjem in Ruško-Selniško polje v spodnjem delu doline.

Pri Mariboru svet ob Dravi preide v ravninski del slovenskega panonskega Podravja, kjer je reka v preteklosti nasula obsežno Dravsko ravan in si po koncu zadnje ledene dobe skozi lastne nanose utrla današnjo pot. Globina prodnatega vršaja pri Mariboru je vsaj 35 m. Sledove dravske dinamike v preteklosti razkrivajo rečne terase, ostanki nekdanjih poplavnih ravnin. Na območju Dravskega polja so danes na desni strani vidne štiri rečne terase, na Ptujskem in Središkem polju pa dve. Današnje poplavno območje Drave (loka) omejuje rob (ježa) najmlajše, najnižje ležeče dravske terase, ki se ponekod nahaja tik ob matični strugi (npr. pri Loki in Staršah, Ormoška Dobrava), drugod pa je od nje oddaljen do 1,5 km (npr. pri Dvorjanah, Vurberku in Pobrežju). Tok reke je tukaj dinamičen preplet matične struge in stranskih rečnih rokavov z rečnimi otoki, prodišči in drugimi pojavi, značilnimi za nižinske reke. Drava se na nekaj krajših odsekih med Mariborom in Ptujem naslanja na gričevnati svet Slovenskih goric, med sotočjem z Dravinjo in Zavrčem pa teče vzdolž ponekod strmo odsekanega severnega roba Haloz. Površina poplavnega območja na slovenskem panonskem delu Drave je približno 50 km². Zaradi ravnega površja vzdolž reke Drave je odstotek površin poplavljenih med zelo redkimi poplavami (povratna doba Q50 in več) in pogostejšimi poplavami (povratna doba Q5 do Q10) relativno majhen (nekaj %). Dravska ravan zaradi prevladujoče prodnate podlage nima veliko površinskih voda. Značilnost območja so potoki, ki se napajajo izključno iz podtalnice in izvirajo pod ježo prve dravske terase (studenčnice). Nekaj potokov se steka v Dravo tudi iz gričevnatega zaledja. Ravnina se v smeri proti vzhodu počasi znižuje od 270 m n.v. pri Mariboru do 175 m n.v. pri Središču ob Dravi, kjer zapusti slovensko ozemlje.

Drava ima snežni vodni režim za katerega je značilna majhna vodnatost pozimi in velika vodnatost v drugi polovici pomladi ter na začetku poletja. Tako so najnižji pretoki Drave v januarju in februarju, medtem ko najvišji nastopajo maja, junija in julija zaradi taljenja snega in ledenikov v visokogorju. V zadnjem č se poleg tega jeseni pojavlja drugi višek zaradi padavin v oktobru in novembru.

Države:	Italija, Avstrija, Slovenija, Hrvaška, Madžarska
Skrajne točke v SLO	Z: Libeliče (46°37'58" S, 14°57'20.5" V), V: Središče ob Dravi (46°22'39" S, 16°16'9.7" V)
Dolžina:	719 km, od tega 130 km na ozemlju Slovenije (120 km v rečni strugi); dolžina Drave med skrajnima točkama v SLO je 143 km
Porečje:	40.087 km ² , od tega 3259 km ² v Sloveniji
Povodje:	Črnomorsko
Izvir:	Toblaško polje / Dobbiaco pri kraju San Candido (Južna Tirolska, Italija)
Izliv:	2,5 km SZ od Aljmaša v bližini Osijeka (1382 rečni kilometer Donave)
Največja mesta:	Beljak / Villach (AT, 60.000 preb.), Maribor (95.000 preb.), Osijek (HR, 114.000 preb.)
Plovnost:	spodnjih 150 km toka, od izliva z Donavo do kraja Barč na Madžarskem
Glavni pritoki:	Krka / Gurk, Zilja / Gail (AT), Meža, Dravinja, Pesnica (SI), Mura, Bednja (HR)
Rečni režim:	dežno-ledeniški (fluvioglacialni), z največjim pretokom junija (taljenje snega v Alpah) in drugim viškom novembra (jesenska deževja v alpskem zaledju) ter najmanjšim pretokom januarja in februarja
Povprečen pretok:	541 m ³ /s, v Sloveniji 297 m ³ /s oz. 326 m ³ na meji s Hrvaško; na območju kanalskih HE je v strugi zagotovljen le t.i. »ekološko sprejemljiv pretok«, ki je pri HE Zlatoličje 20 m ³ /s poleti in 10 m ³ /s pozimi, pri HE Formin in HE Čakovec pa 10 m ³ /s poleti in 5 m ³ /s pozimi
Največji pretoki:	HE Dravograd: 2570 m ³ /s (5. 11. 2012) Markovci pri Ptuj: 3300 m ³ /s – strokovna ocena (6. 11. 2012) Borl: 2595 m ³ /s – izmerjeno na vodomerni postaji (5. 9. 1965) Labot / Lavamünd (AT): 5000 m ³ /s – ocena (1851)
Hidroelektrarne:	23 (12 AT, 8 SI, 3 HR); v Sloveniji: HE Dravograd (1943) – 142 GWh/letno, HE Vuzenica (1953) – 247 GWh/letno, HE Vuhred (1956) – 297 GWh/letno, HE Ožbalt (1960) – 305 GWh/letno, HE Fala (1918) – 260 GWh/letno, HE Mariborski otok (1948) – 270 GWh/letno, HE Zlatoličje (1968) – 577 GWh/letno, HE Formin (1978) – 548 GWh/letno
Padec:	1120 m (1200–80 m n.v.), v Sloveniji 165 m (340–175 m n.v.)

Reka Drava danes

Drava je na območju alpskega dela Podravja do II. svetovne vojne, pod Mariborom pa vse do 60. let prejšnjega stoletja, tekla po naravni, pretežno nespremenjeni strugi. Čeprav prvi posegi vanjo s postavljanjem obrežnih utrditev segajo v sredino 19. stoletja (npr. regulacije med Borlom in Zavrčem), začetek obsežnih sprememb na celotnem poplavnem območju Drave predstavlja gradnja hidroelektrarn. Prvo, HE Fala, so začeli graditi leta 1913, veriga pa je bila na slovenskem delu zaključena leta z dograditvijo HE Formin leta 1978.

Današnje hidrološke razmere Drave so močno pod vplivom obratovanja hidroelektrarn, saj je reka na ozemlju Slovenije povsem podrejena energetske izrabi. Naravna rečna dinamika se je s tem bistveno spremenila. Na alpskem delu je bila Drava še na začetku 20. stoletja deroča reka, ki je imela med Dravogradom in Ožbaltom večje število brzic in skalnatih ožin. Danes je njen tok pregrajen s pretočnimi elektrarnami in izrazito upočasnen, zaradi operativnih potreb pri proizvodnji električne energije pa prihaja do občutnih dnevnih nihanj gladin akumulacijskih jezer, v katerih se kopičijo velike količine mulja. Pri izgradnji HE so bili z zaježitvami in s tem povezanim dvigom gladin potopljeni deli pokrajine vzdolž reke. Na panonskem delu Drave je večina vode preusmerjena v kanale derivacijskih hidroelektrarn, tako da po strugi večji del leta teče 20-krat manj vode kot pred začetkom obratovanja HE oz. le tako imenovani »ekološko sprejemljiv izpust« (20 m³/s nizvodno od jezua v Melju in 10 m³/s nizvodno od jezua pri Markovcih med 15. 3. in 15. 10. ter polovica teh vrednosti v preostalem delu leta). Šele ko pretok reke preseže prevodno zmogljivost energetskega sistema (t.i. inštalirani pretok pri 500 m³/s oz. največji pretok, ki lahko teče preko turbin HE), se presežni pretok preusmeri v strugo. Transport sedimentov se je po izgradnji hidroelektrarn na Dravi drastično zmanjšal. Prodonosnost reke Drave na odseku med Markovci in Zavrčem je danes 400-krat manjša kot pred postavitvijo HE Formin. Posledice teh sprememb so bistveno nižje gladine v strugi (povprečno za 1,6 m), zoževanje in poglobljanje struge ter s tem povezano znižanje gladine podtalnice in izsuševanje pokrajine ob reki. Po izgradnji HE Zlatoličje se je gladina podtalnice na vzhodnem delu Dravskega polja znižala za 2–3 m, v neposredni bližini odvodnega kanala pa celo do 9 m. Obstoječa struga Drave je v povprečju široka le nekaj čez 50 m, prodišča pa povečini zaraščena z lesno vegetacijo. Zaradi spremembe pretočnega režima je usahnilo tudi nekdanje bogato razvejano vodno žilje dravske loke. Omenjene spremembe so skupaj s krčenjem poplavnih gozdov, zložbo in izsuševanjem zemljišč, omogočile razmah intenzivnega kmetijstva in urbanizacije na poplavnem območju Drave, kjer to prej ni bilo mogoče. Nastale so tudi povsem nove, velike umetne vodne površine, med katerimi izstopata zlasti Ptujsko in Ormoško akumulacijsko jezero. Številne tradicionalne dejavnosti so s tem za zmeraj izginile s tega območja.

Narava ob reki Dravi

Kljub velikim spremembam zaradi negativnih vplivov človeka v zadnjih desetletjih, je za območje reke Drave značilna izjemna biološka raznovrstnost. Drava vzdolž svojega toka, zlasti na panonskem delu Podravja pod Mariborom, oblikuje široko paleto življenjskih okolij, ki se v gradientu različnih dejavnikov (vlažnosti, trajanja poplav, naklona terena, hitrosti toka, zaraščenosti itd.) pogosto izmenjujejo na zelo majhnem območju. Reka je v osnovi nenehno spreminjajoče se okolje, čemur so se prilagodili številni organizmi, od cvetnic, žuželk, rib do ptic. Zaradi dobre ohranjenosti nekaterih lastnosti naravnih rek ter velikosti in povezanosti območja, imajo mnoge med njimi ob reki Dravi najpomembnejše populacije v državi. Po obsežnih spremembah v preteklosti imajo pomembno vlogo za ohranjanje živega sveta tudi nekatera življenjska okolja umetnega nastanka, zlasti vodna telesa (npr. plitvi zalivi akumulacij na alpskem delu Drave, Ptujsko in Ormoško jezero, nekdanji bazeni tovarne sladkorja pri Ormožu).

Velik naravovarstveni pomen Drave med drugim izpričuje cela vrsta zavarovanih območij narave in naravnih vrednot državnega oz. lokalnega pomena ter drugih zakonsko opredeljenih naravovarstvenih statusov posameznih delov narave vzdolž njenega toka na ozemlju Slovenije. Tako se vzdolž slovenskega dela Drave na območju struge in njenih bregov ter na pobočjih neposredno nad reko zvrsti nič manj kot 46 naravnih vrednot žive narave (zoološke, botanične in ekosistemske naravne vrednote). Razen tega je nizvodno od Bresternice pri Mariboru 15 širših oz. ožjih predelov razglašanih za zavarovana območja. Med njimi prevladujejo območja zavarovana na lokalnem nivoju z občinskimi odloki, vključno s štirimi krajinskimi parki. Naravni rezervat Ormoške lagune je zavarovano območje državnega pomena.

ID št.	Ime zavarovanega območja	Vrsta ZO	Površina (ha)	Pomen ZO	Zavarovano od
658	Krajinski park Mariborsko jezero	krajinski park	200	lokalni	8.12.1992
781	Kamnica - Huzarski skok - površinsko geomorfološki in hidrološki naravni spomenik	naravni spomenik	1	lokalni	6.10.1989
802	Mariborski otok - površinsko geomorfološki in botanični naravni spomenik	naravni spomenik	8	lokalni	6.10.1989
662	Meljski hrib	naravni rezervat	6	lokalni	8.12.1992
655	Krajinski park Drava	krajinski park	2175	lokalni	8.12.1992
667	Drava - stara struga, hidrološki naravni spomenik	naravni spomenik	268	lokalni	8.12.1992
671	Miklavž - izviri in ribniki - hidrološki, zoološki in botanični naravni spomenik	naravni spomenik	19	lokalni	8.12.1992
687	Dupleški log - gozd naravni spomenik	naravni spomenik	15	lokalni	8.12.1992
660	Naravni rezervat Struga	naravni rezervat	10	lokalni	8.12.1992
661	Naravni in gozdni rezervat Zlatoličje	naravni rezervat	49	lokalni	8.12.1992
1132	Krajinski park Šturmovec	krajinski park	215	lokalni	10.8.1979
1137	Spomenik narave - naravni gozd med cesto Borl - Zavrč in Dravo	naravni spomenik		lokalni	10.8.1979
1083	Rezervat Ormoško jezero	naravni rezervat	110	lokalni	20.11.1992
4094	Naravni rezervat Ormoške lagune	naravni rezervat	62	državni	22.5.2017
4096	Krajinski park Središče ob Dravi	krajinski park	438	lokalni	18.4.2019

Mednarodni pomen daje območju Drave uvrstitev v omrežje varstvenih območij Natura 2000, namenjenih ohranjanju najbolj dragocenih predelov narave na ozemlju držav Evropske unije. Med območja Natura 2000 je uvrščen celoten tok Drave na ozemlju Slovenije. Vzdolž reke z okolico se zvrstita dve območji določeni po Direktivi o habitatih (SAC – Posebna ohranitvena območja) ter eno po Direktivi o pticah (SPA – Posebno območje varstva). SAC SI3000172 Zgornja Drava s pritoki (46,8 km²) vključuje Dravo ter nekatera hribovita pobočja s potoki med državno mejo z Avstrijo in HE Fala, SAC SI3000220 Drava (36,9 km²) pa dele dravske loke med Mariborom in Središčem ob Dravi. SPA SI5000011 Drava (100,4 km²) obsega celotno slovensko območje reke nizvodno od Lovrenškega mosta pri naselju Puščava na alpskem delu Drave. SAC Drava je skoraj v celoti zajeta v mejah območja SPA. Območje Zgornja Drava s pritoki je bilo opredeljeno zaradi pojavljanja osmih živalskih vrst ter dveh evropsko pomembnih gozdnih habitatnih tipov, območje SAC na panonskem delu Drave pa zaradi pojavljanja 21 vrst živali, ene rastlinske vrste ter osmih habitatnih tipov. Opredelitev območja SPA je bila utemeljena s pojavljanjem 52 ogroženih in varstveno pomembnih vrst ptic v obdobju gnezdenja selitve in/ali prezimovanja.

Dolgoletna prizadevanja za oblikovanje širšega čezmejnega zavarovanega območja, s ciljem trajnostnega upravljanja skupnega rečnega ekosistema in spodbujanja gospodarskega razvoja regije, so dobila epilog 15. 9. 2021 z uradno razglasitvijo prvega 5-državno biosfernega območja na svetu, ki se razteza od Avstrije, preko Slovenije, Hrvaške in Madžarske do Srbije ter obsega 9300 km² površin vzdolž 700 km rečnega toka Mure, Drave in Donave. To največje rečno biosferno območje v Evropi poleg slovenskega dela reke Mure vključuje tudi spodnji mejni del panonske Drave nizvodno od Ormoža.

Posebno ohranitveno območje Zgornja Drava s pritoki (SI3000172)

Vrste:

- 1337 bober (*Castor fiber*)
- 1159 čep (*Zingel zingel*)
- 1078* črtasti medvedek (*Callimorpha quadripunctaria*)
- 1310 dolgokrili netopir (*Miniopterus schreibersii*)
- 1037 kačji potočnik (*Ophiogomphus cecilia*)
- 4014 močvirski krešič (*Carabus variolosus*)
- 1093* navadni koščak (*Austropotamobius torrentium*)
- 1324 navadni netopir (*Myotis myotis*)

Habitatni tipi:

- 9110 Bukovi gozdovi (Luzulo-Fagetum)
- 9180* Javorovi gozdovi (Tilio-Acerion) v grapah in na pobočnih gruščih

Posebno ohranitveno območje Drava (SI3000220)

Vrste:

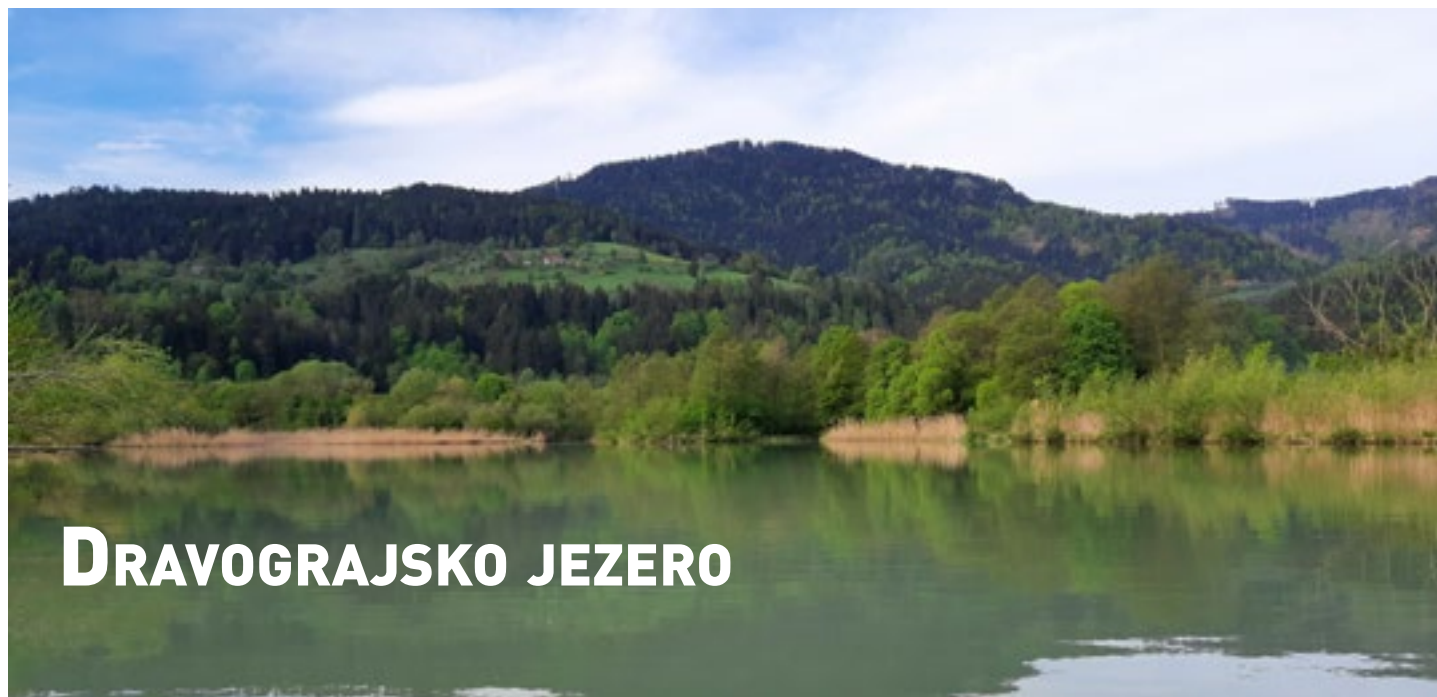
- 1124 beloplavuti globoček (*Gobio albipinnatus*)
- 1337 bober (*Castor fiber*)
- 1130 bolen (*Aspius aspius*)
- 1078* črtasti medvedek (*Callimorpha quadripunctaria*)
- 2555 grbasti okun (*Gymnocephalus baloni*)
- 1193 hribski urh (*Bombina variegata*)
- 1037 kačji potočnik (*Ophiogomphus cecilia*)
- 1163 kapelj (*Cottus gobio*)
- 4045 koščični škratec (*Coenagrion ornatum*)
- 1220 močirska sklednica (*Emys orbicularis*)
- 4014 močvirski krešič (*Carabus variolosus*)
- 1149 navadna nežica (*Cobitis taenia*)
- 1134 pezdirk (*Rhodeus sericeus amarus*)
- 1614 plazeča zelena (*Apium repens*)
- 1086 škrlatni kukuj (*Cucujus cinnaberinus*)
- 1160 upiravec (*Zingel streber*)
- 1321 vejicati netopir (*Myotis emarginatus*)
- 2011 velika senčica (*Umbra krameri*)
- 1304 veliki podkovnjak (*Rhinolophus ferrumequinum*)
- 1167 veliki pupek (*Triturus carnifex*)
- 1355 vidra (*Lutra lutra*)
- 1122 zvezdogled (*Gobio uranoscopus*)

Habitatni tipi:

- 91E0* Obrečna vrbovja, jelševja in jesenovja (mehkolesna loka); (*Alnus glutinosa* in *Fraxinus excelsior* (Alno-Padion, *Alnion incanae*, *Salicion albae*))
- 3150 Naravna evtrofna jezera z vodno vegetacijo zvez Magnopotamion ali Hydrocharition
- 3260 Vodotoki v nižinskem in montanskem pasu z vodno vegetacijo zvez Ranunculion fluitantis in Callitriche-Batrachion
- 3270 Reke z muljastimi obrežji z vegetacijo zvez Chenopodion rubri p.p. in Bidention p.p.
- 6110* Skalna travišča na bazičnih tleh (*Alyso-Sedion albi*)
- 6210(*) Polnaravna suha travišča in grmiščne faze na karbonatnih tleh (*Festuco-Brometalia*) (*pomembna rastišča kuka vičevk)
- 6430 Nižinske in montanske do alpinske hidrofilne robne združbe z visokim steblikovjem
- 91F0 Obrečni hrastovo-jesenovo-brestovi gozdovi (*Quercus robur*, *Ulmus laevis* in *Ulmus minor*, *Fraxinus excelsior* ali *Fraxinus angustifolia*), vzdolž velikih rek (*Ulmenion minoris*)
- 91L0 Ilirski hrastovo-belogabrovi gozdovi (*Erythronio-Carpinion*)

Posebno območje varstva Drava SI5000011

A395	beločela gos (<i>Anser albifrons</i>)	A082	pepelasti lunj (<i>Circus cyaneus</i>)
A196	belolična čigra (<i>Chlidonias hybridus</i>)	A234	pivka (<i>Picus canus</i>)
A075	belorepec (<i>Haliaeetus albicilla</i>)	A336	plašica (<i>Remiz pendulinus</i>)
A321	belovrati muhar (<i>Ficedula albicollis</i>)	A131	polojnik (<i>Himantopus himantopus</i>)
A249	breguljka (<i>Riparia riparia</i>)	A113	prepelica (<i>Coturnix coturnix</i>)
A022	čapljica (<i>Ixobrychus minutus</i>)	A142	priba (<i>Vanellus vanellus</i>)
A061	čopasta črnica (<i>Aythya fuligula</i>)	A393	pritlikavi kormoran (<i>Microcarbo pygmeus</i>)
A197	črna čigra (<i>Chlidonias niger</i>)	A001	rdečegrli slapnik (<i>Gavia stellata</i>)
A030	črna štoklja (<i>Ciconia nigra</i>)	A162	rdečenogi martinec (<i>Tringa totanus</i>)
A236	črna žolna (<i>Dryocopus martius</i>)	A179	rečni galeb (<i>Chroicocephalus ridibundus</i>)
A073	črni škarnik (<i>Milvus migrans</i>)	A055	reglja (<i>Spatula querquedula</i>)
A176	črnohlavi galeb (<i>Larus melanocephalus</i>)	A081	rjavi lunj (<i>Circus aeruginosus</i>)
A119	grahasta tukalica (<i>Porzana porzana</i>)	A338	rjavi srakoper (<i>Lanius collurio</i>)
A051	konopnica (<i>Mareca strepera</i>)	A459	rumenonogi galeb (<i>Larus michahellis</i>)
A060	kostanjevka (<i>Aythya nyroca</i>)	A316	severni kovaček (<i>Phylloscopus trochilus</i>)
A125	liska (<i>Fulica atra</i>)	A043	siva gos (<i>Anser anser</i>)
A026	mala bela čaplja (<i>Egretta garzetta</i>)	A182	sivi galeb (<i>Larus canus</i>)
A120	mala tukalica (<i>Porzana parva</i>)	A059	sivka (<i>Aythya ferina</i>)
A136	mali deževnik (<i>Charadrius dubius</i>)	A297	srpična trstnica (<i>Acrocephalus scirpaceus</i>)
A177	mali galeb (<i>Hydrocoloeus minutus</i>)	A072	sršenar (<i>Pernis apivorus</i>)
A168	mali martinec (<i>Actitis hypoleucos</i>)	A151	togotnik (<i>Calidris pugnax</i>)
A068	mali žagar (<i>Mergellus albellus</i>)	A292	trstni cvrčalec (<i>Locustella luscinioides</i>)
A053	mlakarica (<i>Anas platyrhynchos</i>)	A027	velika bela čaplja (<i>Ardea alba</i>)
A084	močvirski lunj (<i>Circus pygargus</i>)	A070	veliki žagar (<i>Mergus merganser</i>)
A166	močvirski martinec (<i>Tringa glareola</i>)	A229	vodomec (<i>Alcedo atthis</i>)
A118	mokož (<i>Rallus aquaticus</i>)	A067	zvonec (<i>Bucephala clangula</i>)
A193	navadna čigra (<i>Sterna hirundo</i>)		

DRAVOGRAJSKO JEZERO

Dravograjsko jezero je akumulacijsko jezero, ki je na območju nekdanjega naravnega rečnega okljuka nastalo po zaježitvi Drave zaradi izgradnje hidroelektrarne Dravograd med II. Svetovno vojno. Zaradi občutnega dviga gladine vode je bilo ob tem poplavljenih 21 ha kmetijskih površin na desnem bregu pod naseljem Črneče. Posledica upočasnjene toka reke je odlaganje finih sedimentov vzdolž zunanje strani rečnega zavoja, kjer je do 60. let prejšnjega stoletja proces tako napredoval, da je na območju Črneškega zaliva omogočil razvoj ojezerjene površine v obsežno močvirje. Danes se tukaj na površini 130 ha nahaja preplet zaraščenih otočkov, kanalov in plitvih predelov jezera z globino vode 0,5–1,5 m, medtem ko se je matična struga bolj ali manj umaknila nazaj na območje nekdanjega toka reke.

Najbolj razširjena močvirska rastlina je navadni trst *Phragmites australis*, ki oblikuje obsežne sestoje – trstišča. Kom-pleks močvirnih biotopov dopolnjujejo združbe visokih šašev in lesne vrste, značilne za mehkolesno loko (bela vrba *Salix alba*, črna jelša *Alnus glutinosa*, veliki jesen *Fraxinus excelsior*), s katerimi se vse bolj zaraščajo deli Črneškega zaliva. Med zabeleženimi več kot 160 rastlinskimi vrstami so zanimive vodna kislica *Rumex aquaticus*, močvirska perunika *Iris pseudacorus*, pravi kolmež *Acorus calamus* in velika trobelika *Cicuta virosa*.

Območje je poznano predvsem po pticah, saj so sistematične raziskave avifavne Dravograjškega jezera z okolico potekale že v prvi polovici 80. let. Takrat je bilo tukaj ugotovljenih 152 vrst, še nekaj pa so jih zabeležila kasnejša nesistematična opazovanja. Največji pomen ima območje v obdobju gnezdenja, čeprav se precej vrst pojavlja tudi na selitvi in med prezimovanjem.

Najpomembnejši habitat gnezdilk Dravograjškega jezera so trstišča, saj tukajšnji sestoji predstavljajo eno največjih sklenjenih površin na našem delu Drave in v Sloveniji nasploh. Značilna gnezdilka obrežnih in otoških trstišč je srpična trstnica *Acrocephalus scirpaceus*, vrsta povsem prilagojena življenju v tem specifičnem habitatu. Nekoliko manj številna sta rakar *A. arundinaceus* in bičja trstnica *A. schoenobaenus*, slednja predvsem na robnih delih trstišč in predelih poraščenih z visokim šašjem. Nekdanja gnezdilka je trstni cvrčalec *Locustella luscinioides*, ki pa mu sedanja bolj zaraščena struktura trstišč ne ustreza več. Trstišča, zaraščena z mlajšimi sukcesijskimi stopnjami vrbovja, so gnezditveni habitat v Sloveniji redkega in lokalno razširjenega trstnega strnada *Emberiza schoeniclus*. Na območju Črneškega zaliva izmed vodnih ptic, poleg splošno razširjene mlakarice *Anas platyrhynchos*, v manjšem številu gnezdijo še liska *Fulica atra*, zelenonoga tukalica *Gallinula chloropus*, čopasti ponirek *Podiceps cristatus* in mali ponirek *Tachybaptus ruficollis*. Vse našteje vrste so na alpskem delu Drave zelo redke gnezdilke, katerih gnezdenje je omejeno na eno ali dve lokaliteti. Pojavljanje čapljice *Ixobrychus minutus* v zadnjem času ni bilo potrjeno, čeprav primernega habitata zanj ne primanjkuje. V ornitološki literaturi je Dravograjsko jezero med drugim zapisano s prvim podatkom o gnezdenju prostoživečega para laboda grbca *Cygnus olor* zunaj znanih lokacij naselitve v Sloveniji leta 1981. En par tukaj redno gnezdí še danes. Nova gnezdilka območja je veliki žagar *Mergus merganser*. Gnezdenje te značilne vrste alpskih odsekov rek je bilo z opazovanjem samice z mladiči prvič potrjeno leta 2018, v letu 2021 pa sta gnezdila vsaj dva para. Razen teh gozdne sestoje, grmišča in robove jezera naseljujejo številne vrste ptic iz reda pevcev, med katerimi je izstopa čudovito obarvan, vendar zelo plašen kobilar *Oriolus oriolus*.

Čeprav so plitvi deli Črneškega zaliva pozimi pogosto zaledeneli, je seznam prezimujočih vrst precej obsežen. Poleg zgoraj naštetih vodnih ptic se tukaj redno pojavljajo kormoran *Phalacrocorax carbo*, siva čaplja *Ardea cinerea*, kreheljc *Anas crecca* in rumenonogi galeb *Larus michahellis*, občasno pa čopasta črnica *Aythya fuligula*, sivka *A. ferina* in zvonec *Bucephala clangula*. Gosta trstišča so zimski habitat skrivnostnega in težko opaznega mokoža *Rallus aquaticus*, ki nam svojo prisotnost največkrat razkriva z značilnim oglašanjem. Predvsem mlakarica in liska redno dosejata številčnost nekaj deset osebkov, skupno število vodnih ptic pa v nekaterih zimah preseže 100 osebkov. Pozno jeseni in pozimi se na jezeru in bližnji okolici

pojavljata zanimiva zimska gosta pepelasti lunj *Circus cyaneus* in veliki srakoper *Lanius excubitor*.

Dravograjsko jezero je v času selitve postojanka za vodne ptice iz različnih skupin. V spomladanskem času se tukaj pogosto ustavijo reglja *Spatula querquedula*, kvakač *Nycticorax nycticorax*, mala bela čaplja *Egretta garzetta* in mali martinček *Actitis hypoleucos*, zabeleženih pa je bilo tudi kar nekaj za ta del države neobičajnih vrst.

Verjetno najbolj znan prebivalec Dravograjskega jezera je evrazijski bober *Castor fiber*, ki je območje naselil po letu 2000. Sledove njegove prisotnosti – predvsem obglodana drevesna debela in veje – lahko opazujemo na obeh bregovih. Jezero je bilo eno prvih območij v Sloveniji, kamor se je vrsta po naravni poti vrnila na naše ozemlje po tem, ko je bila v sredini 18. stoletja iztrebljena zaradi lova. Razen tega je območje pomembno dristišče več vrst rib in mrestišče dvoživk.

Obisk območja

Ogled Dravograjskega jezera je možen z obeh bregov Drave, na levi strani po Ribiški poti mimo Doma koroških ribičev v Dravogradu, na desni pa po utrjeni poti vzdolž Črneškega zaliva (parkirišče na desni pred naseljem Črneče), kjer je urejeno opazovališče z dobrim razgledom na zaliv in trstišča. Okoli Dravograjskega jezera poteka interpretacijska »Bobrčkova pot« s sedmimi točkami, na katerih so predstavljene živali in rastline območja.

Trstišče

Trstišča oblikuje vrsta trave navadni trst *Phragmites australis*, bodisi v obliki čistih sestojev (naravne monokulture) oz. v kombinaciji z drugimi vrstami močvirskih rastlin (npr. rogoz *Typha sp.*, ježek *Sparganium sp.*, biček *Schoenoplectus sp.*). Navadno uspevajo na plitvo poplavljenih, zamuljenih predelih stoječih in počasi tekočih vodnih teles, ki niso izpostavljeni hitremu toku in valovanju. Trst se razširja s podzemnimi koreniki iz katerih izraščajo pokončni poganjki višine do 2 m. Ti se suhi ohranijo več sezon ter dajejo trstišču značilno strukturo. Trstišča so visoko produktivni, vendar z vidika strukture precej homogeni in enostaven habitat. V različnih letnih časih dajejo zavetje mnogim vrstam ptic in drugih živali. Ozko specializiranih vrst ptic, ki so med gnezdenjem vezane izključno na trstišča ni veliko (v Evropi < 10 vrst), saj gre za zelo specifičen habitat. Prilagoditve teh vključujejo varovalno barvo s prevladujočimi svetlo rjavimi toni oz. progastim vzorcem perja, anatomske značilnosti noge in način premikanja po navpičnih strukturah ter gradnjo gnezd s pritrditvijo na stebela. Za nekatere vrste ptic so trstišča tudi pomemben vir hrane; tako se nekatere prehranjujejo z mladimi poganjki, listi oz. majhnimi plodovi navadnega trsta, druge pa v njih iščejo žuželke in pajke. Trstišča na območju alpske Drave, zlasti na delu med Dravograjskim jezerom in HE Vuhred ter Selnico ob Dravi in Mariborskim jezerom so za naše razmere zelo obsežna in spadajo med največja v Sloveniji. Ta trstišča skupaj z različnimi sukcesijskimi stopnjami vrbovja ter drugimi strukturami oblikujejo redke in varstveno zelo pomembne rečne habitate. Na panonskem delu Drave trstišč v matični strugi zaradi prodnate podlage in hitrega toka ni, najdemo jih le na vodnih telesih antropogenega nastanka (akumulacije, Ormoške lagune), v manjšem obsegu pa ob nekaterih stranskih rečnih rokavih in mrtvicah.

IZLIV MEŽE V DRAVO

Meža je najpomembnejši pritok Drave na celotnem alpskem delu Podravja. Manj kot 1,5 km gorvodno od sotočja se vanjo steka Mislinja, druga pomembna reka tega geografskega območja. Obe skupaj odvajata vodo s 780 km² porečja in imata izrazito hudourniški značaj – njun pretok se lahko v času obilnih jesenskih padavin poveča za več 100-krat. Tako kljub povprečnemu letnemu pretoku samo 8 oz. 7 m³/s, največji zabeleženi pretoki pri Otiškem vrhu dosega 371 m³/s na Meži in 230 m³/s na Mislinji. Kljub obsežnim regulacijam v preteklosti obe reki občasno še vedno poplavljata, zlasti na območjih poplavnih ravnic vzdolž njenega toka. Povsem spremenjeno je danes tudi območje sotočja Drave in Meže, kjer je struga obdana z visokimi obrežnimi utrditvami, vzdolž vseh strani pa so rečni bregovi tudi skoraj v celoti pozidani, tako da ohranjajo malo morfoloških značilnosti naravnih rek. Ena izmed teh je izrazit vršaj prodnatih nanosov Meže na izlivu Meže, najbolje viden v času manjših pretokov reke Drave. V smeri proti jugu se nad sotočjem proti uravnavi, na katerem se nahaja naselje Dobrova, strmo dviguje 40 metrov visoka in z gozdom poraščena ježa pleistocenske dravske terase. Relativna višina teras je na celotnem območju toka Drave v Sloveniji najvišja prav tukaj. Pogled proti zahodu razkriva jezovno zgradbo pretočne hidroelektrarne Dravograd, prve v nizu za mnoge organizme nepremostljivih pregrad, ki so za vselej korenito spremenile podobo reke. Otoško prodišče na izlivu Meže je počivališče velikih žagarjev *Mergus merganser*, občasno pa se na njem ustavljajo tudi za ta del Drave manj običajne vrste vodnih ptic. Vzdolž spodnjega dela Meže se redno pojavlja vodomec *Alcedo atthis*.

Obisk območja

Območje sotočja si lahko ogledamo z desnega brega, s ceste pod Policijsko postajo Dravograd, na katero zavijemo z glavne ceste proti Ravnam na Koroškem oz. Slovenj Gradcu. Možen je tudi ogled z Ribiške poti vzdolž nasprotnega brega Drave.

V alpskem delu Podravja se v Dravo stekajo številni potoki s povirji visoko na pobočjih Pohorja in Kozjaka. Večji del toka tečejo po ozkih in strmih grapah, kjer nakloni težko dostopnega terena ponekod dosega 40° . Potok Velka je lep primer takšnega dravskega pritoka z večinoma ohranjenim naravnim tokom. Ob izstopu potoka v Dravsko dolino stoji istoimenski zaselek, sam izlivni del pa je obdan z gozdom in za razliko od mnogih drugih podobnih potokov v Dravski dolini, v celoti nepozidan ter v naravnem stanju. Na izlivu se nahaja dokaj obsežen vršaj prodnatih nanosov.

Značilni gnezdilki hitro tekočih, čistih dravskih pritokov, bogatih z razvojnimi stadiji različnih žuželk in drugimi nevretenčarji, sta povodni kos *Cinclus cinclus* in siva pastirica *Motacilla cinerea*. Gnezdo najraje spletata nad vodo, pri čemer uporabljata skalne stene, mostove in koreninske preplete. V negnezditvenem obdobju ju redno srečujemo ob Dravi, zlasti na izlivih potokov. Opazovanja nakazujejo, da je gozdnata dolina Velke gnezdišče velikega žagarja, ki se sicer prehranjuje na reki Dravi. Podoben habitat ustreza tudi potočnemu raku koščaku *Austropotamobius torrentium*, še eni značilni vrsti potokov alpskega dela Podravja. Naravni izlivi potokov so pomembna dristišča več vrst rib.

Obisk območja

Izlivni del potoka se nahaja ob glavni cesti Maribor–Dravograd, pri nekdanji gostilni Murnhof (omejene možnosti parkiranja). Do izliva se lahko peš odpravimo vzdolž leve strani potoka.

RIBIČJE Z OKOLICO

Nahaja se na zahodnem delu Mučkega polja, prve nekoliko večje razširitve sicer večinoma precej ozke Dravske doline. Imenuje se po nekdanji vasi Ribičje na levem bregu stare struge Drave, ki je bila v letih po II. svetovni vojni izseljena oz. porušena, območje pa potopljeno zaradi izgradnje HE Vuzenica. Ta odsek Drave danes v naravovarstvenem pogledu odlikuje predvsem prisotnost obsežnih trstišč v obliki več deset metrov širokih pasov vzdolž obeh bregov reke. Najbolj izstopajoča struktura tukaj je skoraj pol kilometra dolg otok površine 3 ha, od levega brega ločen s približno 30 m širokim plitvim prelivom. Otok je v celoti zaraščen s trstišči in sestoji bele vrbe *Salix alba*, ki oblikujejo edinstven rečni habitat. Paleta mokriščnih habitatov na desni strani dopolnjujeta Trbojsko jezero, od Drave ločeno z nasipom po katerem poteka železniška proga, ter s trstiščem zaraščen izliv Dravškega potoka. Celoten osrednji del polja pokriva gozd Dobrava s prevladujočimi iglavci, zlasti navadno smreko *Picea abies* in rdečim borom *Pinus sylvestris*, skozi katerega diagonalno poteka precej izrazita rečna terasa.

Najpogostejša gnezdilka trstišč je srpična trstnica, ki vzdolž omenjenega odseka dosega velike gnezditvene gostote. V optimalnih sestojih najdemo pojočega samca vrste na vsakih nekaj deset metrov obrežnega trstišča. Na visokih drevesih odročnega dela otoka gnezdi manjša kolonija sive čaplje *Ardea cinerea*, edina na alpskem delu Drave v Sloveniji. Območje je del domačega okoliša gnezdečega para črne štoklje *Ciconia nigra*, za katerega mokrišča na tem rečnem odseku predstavljajo pomemben prehranjevalni habitat. Plitvejši robni deli rečne struge s številnimi ribjimi mladnicami in bogato obrežno zarastjo so prehranjevališča vodomca *Alcedo atthis*. Med zanimivejše vrste, zabeležene v obrežnem pasu reke spada ogrožena divja grlica *Streptopelia turtur*. V zalednem gozdu Dobrava gnezdi gorska sinica *Poecile montana*, sicer bolj značilna za hriboviti in gorski svet Slovenije nad 600 m n.v.

Poleg redno prezimujočih vrst vodnih ptic, je bil pozimi tukaj večkrat opazovan tudi zvonec *Bucephala clangula*, na alpskem delu Drave manj običajna vrsta race. Na območju je bilo znano v večini let največje skupinsko prenočišče kormoranov (do 240 osebkov) v alpskem delu Podravja.

Izmed druge favne velja izpostaviti mednarodno varovano vrsto kačjega pastirja kačji potočnik *Ophiogomphus cecilia*. Največja populacija vrste v Sloveniji živi na reki Dravi med Dravogradom in Mariborom, kjer so za razvoj ličink domnevno pomembni zlasti mirnejši predeli struge z najbolj finimi sedimenti. Tukaj si habitat deli s precej pogostejšim in sorodnim popotnim porečnikom *Gomphus vulgatissimus*, ki pa je izrazito spomladanska vrsta.

Obisk območja

Lahkega dostopa ni, saj vzdolž rečnih bregov večinoma ni urejenih poti. Otok in obrežna trstišča na območju preliwa si lahko ogledamo z levega brega, kjer se nahaja nekaj ribiških stojišč. Dosežemo jih po makadamski cesti z zahodnega roba Industrijske cone Muta (odcep Industrijska cona Muta Vhod 2 na glavni cesti Maribor–Dravograd), ki se slepo konča pri zaselku na območju nekdanje vasi Ribičje.

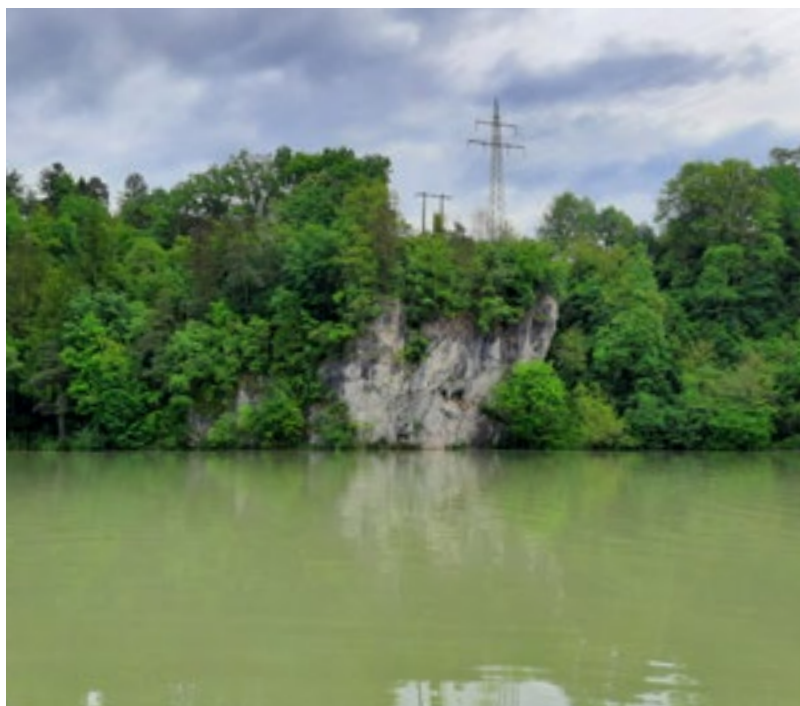

DRAVA PRI ZG. VIŽINGI

Pod izrazito dravsko teraso na zahodnem robu Radeljskega polja se je ob izlivu Radeljskega potoka razvila enkratna rečna pokrajina. Območje spominja na predele pri Ribičju, vendar je površina naravovarstveno najpomembnejših habitatov tukaj še večja. Rečni otok s trstišči in sestoji bele vrbe se nahaja levo od matične struge in dosega površino slabih 7 ha, s čemer je največji otok na alpskem delu Podravja in eden največjih rečnih otokov pri nas nasploh. Podoben habitat skoraj v celoti porašča tudi širok zaliv na izlivnem delu potoka, ki se zajeda več kot 100 m v notranjost. Ob njem se nahaja komercialni ribnik Reš z urejenimi bregovi brez obrežne vegetacije in večjega pomena za ohranjanje narave. Kompleks močvirnih biotopov na desni strani dopolnjuje več sto metrov dolgo trstišče na območju izliva Šentviškega potoka. Med ribnikom in naseljem Dobrava, kjer se ježa rečne terase povsem približa današnjemu robu struge, se nahaja markantna previsna skalna stena Vranja peč.

Srpična trstnica, značilna vrsta trstišč alpskega dela Drave, dosega tukaj največje gnezditvene gostote v SV Sloveniji. Precej manj številna sta rakar in bičja trstnica, s katerima si ponekod deli habitat. Zanimiva je tudi neposredna okolica območja. Med neobičajnimi gnezdkami za ta del države so bile zabeležene nekatere indikatorske vrste tradicionalne kmetijske krajine kot so smrdokavra *Upupa epops*, rumena pastirica *Motacilla flava* in pogorelček *Phoenicurus phoenicurus*. Skalne stene osamelega krasa vzdolž severnega obrobja Radelj ob Dravi so bivališče velike uhariče *Bubo bubo*.

Plitvi deli Drave v okolici otoka so pomembna drstišča številnih vrst rib. Med njimi velja posebej omeniti čepa *Zingel zingel*, nočno aktivno vrsto velikih rek, ki ima na zgornji Dravi status kvalifikacijske vrste območja Natura 2000.

Obisk območja

Po cesti iz Radelj ob Dravi ali Zg. Vižinge do ribnika Reš oz. Vodnega parka Radlje ob Dravi (parkirišče). Ogled trstič južno od ribnika in na izlivnem delu Radeljskega potoka ter razgledne točke nad Vranjo pečjo je mogoč po Vodni učni poti Dobrava oz. Trim stezi Radlje (odsek vzdolž Drave). Omejen pogled na otok se ponuja z razglednega stolpa na ograjenem območju Vodnega parka, medtem ko urejene poti vzdolž rečnega brega nasproti otoka ni.

TILKOVA MLAKA Z OKOLICO

Poleg Dravograjskega jezera najizrazitejša razširitev struge reke Drave na alpskem delu Podravja je zaliv Tilkova mlaka ob izlivu Suhega potoka pri Sp. Vižingi. Širina Drave tukaj dosega skoraj 400 m. Plitev zaliv, bogat s potopljenimi vodnimi rastlinami, v smeri proti matični strugi delno zapirata 1 ha velik polotok poraščen z navadnim trstom in vrbovjem ter umetni otok, zgrajen iz naplavljenega mulja v okviru ekološke sanacije čiščenja sedimentov v bazenih hidroelektrarn leta 2012. Nekoliko manjši polotok z zaraščajočim se trstiščem se nahaja tudi na obsežni plitvini na nasprotni strani (desni breg). Približno 1 km nizvodno se je na desni strani vzdolž blagega rečnega zavoja nad HE Vuhred razvilo eno največjih trstišč na alpskem delu Drave s površino 2,5 ha. Omenjene strukture skupaj z ustji številnih potokov na tem dokaj kratkem odseku Drave oblikujejo raznolik preplet dragocenih rečnih habitatov.

Obsežna trstišča s plitvimi vodnimi površinami omogočajo redno gnezdenje nekaterih vrst ptic, ki jih na zgornjem delu Drave najdemo samo še na Dravograjskem jezeru. Od vodnih ptic sta takšna liska in čopasti ponirek, od gnezdilke trstišč pa trstni strnad. Slednji je bil zabeležen le v sestojih močvirskih rastlin in vrbovja na obeh polotokih. Razen teh trstišča naseljujejo tudi vse že večkrat omenjene gnezdilke tega specifičnega habitata, vključno z najštevilčnejšo srpično trstnico. Na območju se redno zadržujejo labodi grbci, vsaj dva para pa na tem dolgoletnem gnezdišču vrste tudi gnezdita. V plitvih zalivih in ob zaraščenih robovih struge se prehranjuje vodomec, maloštevilna gnezdilka alpskega dela Drave. V obrežnem vrbovju je bila zabeležena v Sloveniji lokalno razširjena vrtna penica *Sylvia borin*, kar je edino znano območje pojavljanja vrste v Dravski dolini. V hladnem delu leta se med običajnimi prezimovalci občasno najde tudi kakšna za ta del Drave manj običajna vrsta vodne ptice, denimo mali žagar *Mergellus albellus*.

Na območju današnjega Vuhreškega jezera je bilo skupaj ugotovljenih 40 vrst rib, od katerih jih 31 jezero naseljuje še danes. Na celotnem območju, zlasti na predelih z zaraščajočimi trstišči, lahko opazimo številne sledove prisotnosti bobra.

Obisk območja

Najboljši pogled na Tilkovo mlako je z lokalne ceste, ki poteka med dvema ločenima deloma naselja Sp. Vižinga tik nad njenim severnim robom (odcep Sp. Vižinga levo z glavne ceste iz smeri Maribora). Druge opisane lokacije so s kopnega težko dosegljive, saj nimajo urejenih dostopnih poti, v njihovem zaledju pa se ponekod nahajajo ograjena kmetijska zemljišča.

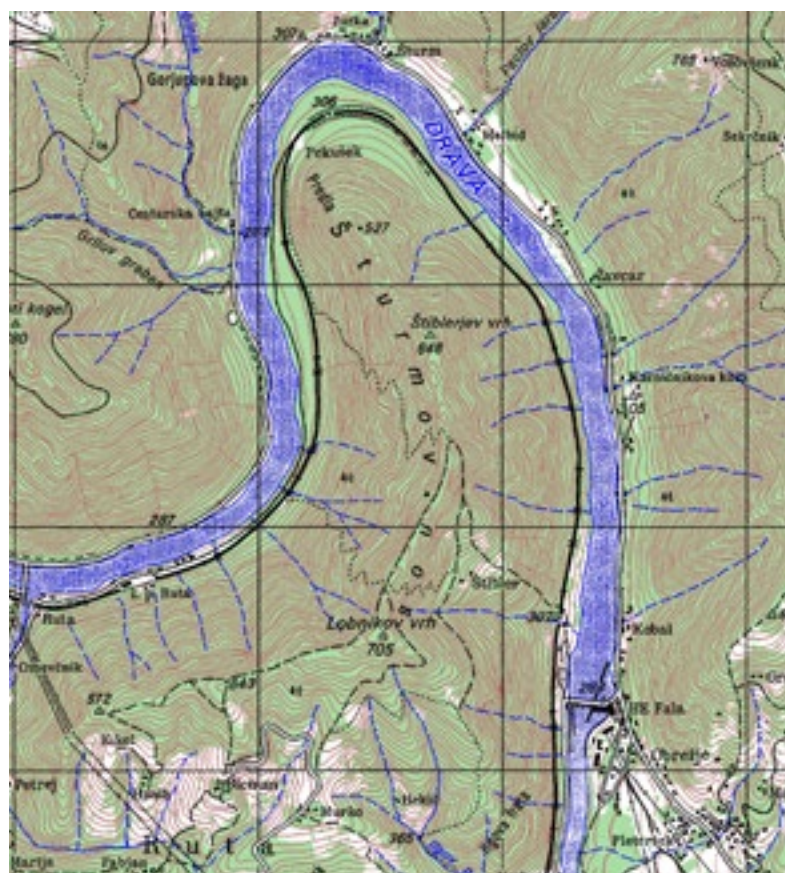
ŠTURMOV NOS

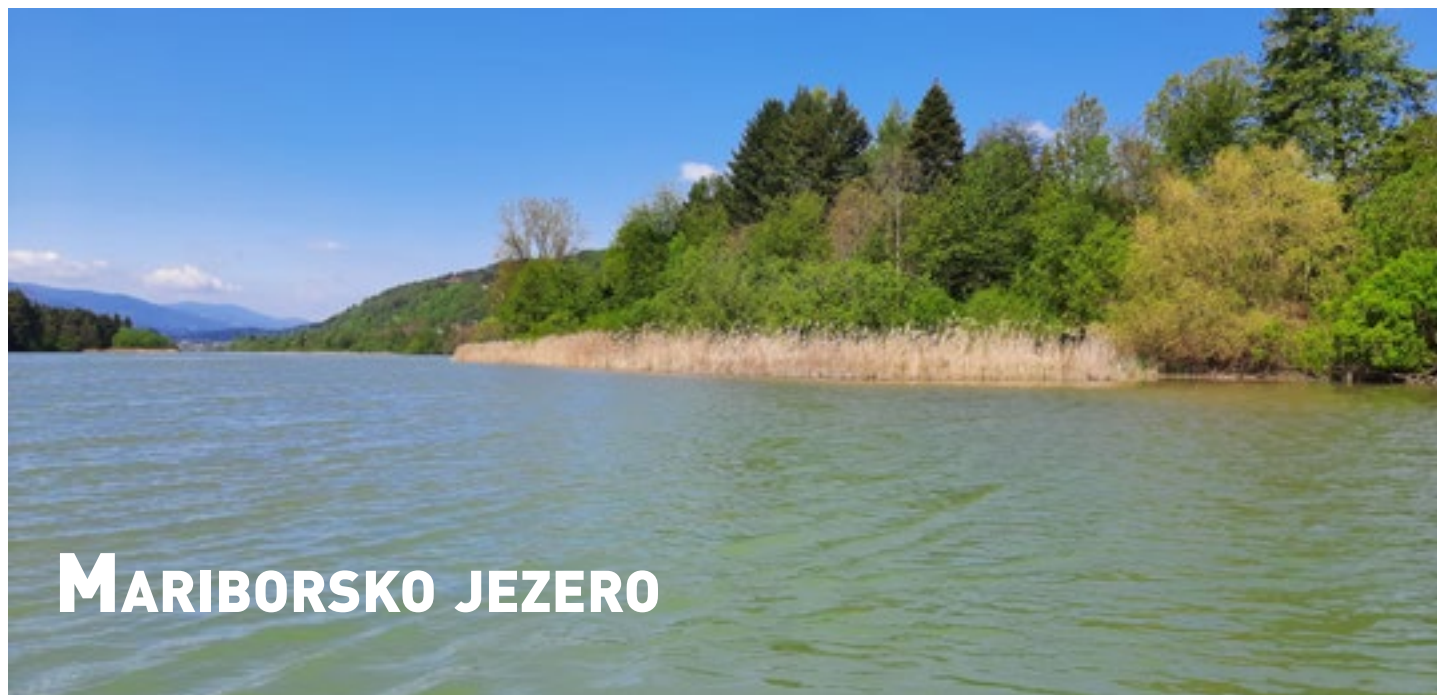
Najbolj izrazit okljuk Drave, opazen že na osnovnih preglednih zemljevidih, se vije okoli mogočnega stranskega pohorskega slemena med Lobnikovim (705 m n.v.) in Štiblerjevim vrhom (648 m n.v.), imenovanega Šturmov nos. Dolžina rečnega okljuka med Lovrenškim mostom in HE Fala, uklešččenega med strma pobočja Kozjaka na severni in Pohorja na južni strani, presega 6 km. Gozdnata pobočja slemena vzdolž celotnega odseka zelo strmo padajo proti Dravi, višinska razlika med reko in njegovimi ovršnimi deli ponekod presega 400 m. Del vzhodnega pobočja (dobrih 50 ha) je razglašen kot gozdni rezervat in že dalj časa izvzet iz gospodarjenja, pa tudi v preteklosti je bila zaradi težko dostopne lege raba gozda tukaj minimalna. Območje rezervata je značilen primer bukovih gozdov Luzulo-Fagetum z dokaj visoko stopnjo ohranjenosti gozdnega ekosistema, zaradi katerih so nekatera pobočja Dravske doline vključena v območje Natura 2000.

Na območju Šturmovega nosa, vključno s travišči in drugimi tipi rabe tal v okolici osamelih kmetij, je bilo skupaj popisanih 45 vrst ptic. Podrobnejše raziskave bi temu seznamu gotovo dodale še nekaj vrst. Od običajnih ptic dosegajo največje gostote nekatere značilne vrste gozdov v sredogorju: taščica *Erithacus rubecula*, menišček *Periparus ater*, stržek *Troglodytes troglodytes*, rdečeglavi kraljiček *Regulus ignicapilla* in druge. Med zanimivejše gnezdilke spada belovrati muhar *Ficedula albicollis*, ki je precej številan v sestojih bukovega gozda z odmrliimi drevesi in tukaj dosega zahodno mejo razširjenosti vzdolž reke Drave v Sloveniji. Tudi dve vrsti ptic roparic, sršenar *Pernis apivorus* in velika uharica, zabeleženi območju Šturmovega nosa, sta na alpskem delu Drave maloštevilni in zgolj lokalno razširjeni. Širše območje je del domačega okoliša redke črne štoklje. V preteklosti je bilo tukaj znano aktivno gnezdo na strmih pobočjih nad Falo. Naravovarstveno pomembne gnezdilke kmetijske krajine na Ruti so divja grlica, pogorelček in rjavi srakoper *Lanius collurio*. Gnezdilki večjih pritokov rečnega okljuka Drave (npr. Šturmovega potoka) sta povodni kos in siva pastirica.

Obisk območja

Najlažji dostop je po 4,5 km dolgi, označeni krožni Gozdni učni poti Ruta z začetkom pri domačiji Matec (na zemljevidih Murko). Parkiranje je možno nekaj deset metrov naprej od domačije, kjer se pričinja pot v gozd. Z razglednih točk ob poti se odpira lep pogled na Dravo in zgradbo HE Fala globoko pod nami. Najzanimivejši in najbolj razgleden je del slemena proti Štiblerjevemu vrhu, kjer se učna pot obrne ostro desno, naprej pa vodi le neoznačena steza (ponekod potrebna previdnost zaradi izpostavljenosti). Strm in zahteven dostop do vršnega slemena je možen tudi po neoznačeni poti z železniške postaje Ruta.

Mariborsko jezero je nastalo z zaježitvijo Drave ob izgradnji HE Mariborski otok zahodno od Maribora med naseljema Bresternica in Kamnica. Območje tehnično gledano obsega celoten akumulacijski bazen med zgradbo elektrarne na obrobju Maribora in HE Fala v dolžini dobrih 15 km. Zavarovano območje Krajinski park Mariborsko jezero ter istoimenska naravna vrednota vključujeta odseka na ozemlju Mestne občine Maribor oz. celoten del nizvodno od slikovite konglomeratne stene Falska peč (Fala). Območje Mariborskega jezera se začne na Ruško-Selniškem polju, kjer se Dravska dolina še zadnjič nekoliko razširi, preden preide v ravninski del slovenskega Podravja. Po splošnih značilnostih je jezero podobno ostalim zaježitvam na alpskem delu Drave, zaradi globoke struge potek akumulacije sledi nekdanjemu toku Drave. Z zaježitvijo so bili ponekod potopljeni spodnji deli sotesk nekaterih pritokov, tako da so na teh mestih nastali daleč v zaledje segajoči ozki zalivi. Bregovi, ki se marsikje strmo spuščajo proti rečni strugi, so kljub številnim naseljem na ozki ravnici vzdolž Drave ostali večinoma neposeljeni. Na večjem delu območja jih obdaja pas obrežnega gozda s fragmenti belovrbovja, srednjeevropskega črnojelševja in jesenovja, ponekod pa se v zaledju nahajajo obsežni gozdovi – Dobrave. Največji med njimi (2,2 km²) pokriva velik del ravnice v rečnem okljuku med Falo in Selnico ob Dravi. Podobno kot na zgornjem delu Drave so se tudi tukaj v plitvih zalivih oz. vzdolž bregov s počasnim tokom ponekod razvila obsežna trstišča. Najlepši primeri so v rečnem zavoju pri Rušah (desni breg), na dveh lokacijah pri Sp. Slemenu (levi breg), na izlivu potoka Bistrice pri Bistrici ob Dravi (desni breg) ter pri Jelovcu (levi breg) in Laznici (desni breg), v bližini izliva Brestrniškega potoka. Pri slednjem se akumulacijsko jezero nekoliko razširi, tako da nizvodno vse do elektrarne njegova širina povsod presega 200 m. Dva umetna otoka pri Bresternici sta bila zgrajena iz jezerskega mulja.

Mariborsko jezero, zlasti njegov spodnji del, je bilo že v 80. letih prepoznano kot nacionalno pomembno prezimovališče vodnih ptic. V obdobju največje številčnosti v prvi polovici 90. let se je tukaj pozimi zadrževalo do 2000 osebkov, še danes pa njihovo število v hladnem delu leta med novembrom in marcem občasno doseže nekaj sto osebkov. Skupaj je bilo na jezeru v sistematičnih raziskavah in z naključnimi opazovanji v različnih letnih časih zabeleženih 60 vrst vodnih ptic. Pozimi so najbolj številne vrste območja mlakarica, sivka, čopasta črnica, liska, rečni galeb, kormoran in labod grbec. V manjšem številu redno prezimujejo tudi mali ponirek, čopasti ponirek, zvonec in veliki žagar, občasna zimska gosta pa sta krehelj in žvižgavka *Mareca penelope*. Kormoran in veliki žagar imata tukaj v zadnjih letih skupinsko prenočišče, ki je edino na mariborskem območju Drave. Razen teh je bilo na jezeru opaženih precej za ta del Drave neobičajnih vrst vodnih ptic, med katerimi je tudi nekaj redkih vrst na nivoju celotne Slovenije. Takšne so denimo zimska rasa *Clangula hyemalis*, gaga *Somateria mollissima*, ledni slapnik *Gavia immer*, zlatouhi ponirek *Podiceps auritus*, triprsti galeb *Rissa tridactyla* in druge.

Na plitvih delih vzdolž trstišč in v zalivih se prehranjuje vodomec, maloštevilna gnezdilka območje, pogosto pa jih uporabljajo tudi druge vrste vodnih ptic, ki se tukaj pojavljajo v negnezditvenem obdobju, npr. siva in mala bela čaplja *Egretta garzetta*, mali martinec ter različne vrste rac in galebov. Trstišča so gnezdišče srpične trstnice in zelenonoge turalice. Na jezeru gnezdi več parov laboda grbca.

Obisk območja

Za ogled jezera nizvodno od izliva Brestniškega potoka je najprimernejša pešpot med Veslaškim klubom Dravskih elektrarn Maribor in Čolnarno Sidro Bresternica (parkirišče na obeh lokacijah), kjer lahko proti vzhodu nadaljujemo po cesti K Čolnarni. Na desni strani je enostaven dostop do Drave na območju posestva Drava Center oz. Čokoladne kavarne Teta Frida Manufaktura Limbuš (parkirišče). Višje ob Dravi urejenih poti do najzanimivejših predelov jezera ni, dostope bomo morali poiskati po kolovozih in gozdnih cestah.

MARIBORSKI OTOK

Mariborski otok je naravni rečni otok, ki je nastal kot posledica aluvialnega delovanja reke Drave vzdolž zadnje občutne zožitve struge na prehodu Drave iz alpskega v panonski svet. Nastanek otoka so omogočile močne brzice na območju prečno naloženih plasti trdega miocenskega laporja. Reka je na tem mestu odlagala velike količine kamninskega materiala in povzročila nastanek značilne kapljičaste sedimentacijske geomorfološke oblike. Ta se je z dodatnim nalaganjem utrdila, omogočila odlaganje mulja ter kasneje nastanek rodovitne prsti in rast raznolike vegetacije. Mariborski otok je eden redkih ohranjenih stalnih rečnih otokov v Sloveniji in edini, ki ni tipično prodišče, temveč ga gradijo kompaktne skale. Na lokaciji nekdanjih brzic se danes nahaja HE Mariborski otok, zaradi katere so se naravni rečni procesi močno spremenili. Za preprečevanje neželene erozije otoka so na zahodni strani uredili poseben betonski pomol z valobranom. Tik pod elektrarno se na levi strani ob izlivu Kamniškega potoka nad Dravo dviguje strma skalna stopnja Huzarski skok, poznana kot edino nahajališče redke kamnine marinskega laporja v Sloveniji. Otok je bil kot naravna znamenitost zavarovan že daljnega leta 1951, leta 1992 pa še kot naravni spomenik.

Velika pestrost rastlinskih vrst Mariborskega otoka je posebnost na širšem območju tega dela Slovenije. Med bolj pomembnimi so t.i. ilirske vrste, značilne za termofilne bazofilne bukove gozdove ilirske province, ki se na otoku pojavljajo zunaj svojega strnjenege areala. Takšen gozd se je ohranil na severnem in zahodnem delu otoka. Edinstveni tip podrasti sestavljajo tukaj predvsem različni zgodaj spomladi cvetoči gozdni geofiti, kot so pasji zob *Erythronium dens-canis*, deveterolistna konopnica *Cardamine enneaphyllos*, navadni jetrnik *Hepatica nobilis*, velecvetna mrtva kopriva *Lamium orvala* in trilistna vetrnica *Anemone trifolia*. Zanimivo je tudi pojavljanje navadnega tevja *Hacquetia epipactis*, saj so nahajališča tako daleč proti severu in vzhodu prava redkost. Zelo številna zimska preslica *Equisetum hyemale* v gozdni podrasti oblikuje goste strnjene sestoje.

Tudi z vidika ptic so najpomembnejši habitat gozdovi bukve s številnimi starimi drevesi in precej odmrlega lesa. Na tem delu otoka je bilo v gnezditvenem obdobju popisanih kar šest vrst iz družine žoln, poleg pogostega in splošno razširjenega velikega detla *Dendrocopos major* še srednji *D. medius* in mali detel *D. minor* ter črna žolna *Dryocopus martius*, zelena žolna *Picus viridis* in pivka *P. canus*. V Sloveniji ni veliko območij, kjer bi na tako majhni površini sobivale vse našteje vrste. Med zanimivejše vrste prištevamo tudi belovratega muharja, ki zaseda dupla v sušicah in suhih vejah dreves visoko nad tlemi. Na reki Dravi vzdolž Mariborskega otoka se redno pojavlja več vrst vodnih ptic, vključno z velikim žagarjem, potencialno gnezdilko območja.

Od ostalih velja omeniti večjo populacijo kobranke *Natrix tessellata*, nestrupene vrste kače, značilne za čiste tekoče vodah z bogatim obrežnim rastlinjem. V zadnjih letih je prisoten tudi bober, katerega znake prisotnosti (obglodana in podrta drevesa) lahko opazimo predvsem vzdolž valobrana.

Obisk območja

Otok je z mostom za pešce povezan z levim bregom Drave (parkirišče). Dostop do tja je možen po pešpoti mimo Koblarjevega zaliva, ali po cesti (odcep Otok s Koroške ceste pri Kamnici). Po otoku je speljana krožna naravoslovna sprehajalna pot, ob kateri so tematske točke, ki nakazujejo na določene posebnosti in pomembne dele otoka (razlaga v zloženki [Naravoslovna pot Mariborski otok](#)). Najlepši pogled na Huzarski skok je s severnega roba valobrana.

Meljski hrib (398 m n.v.) je markantna vzpetina na SV obrobju mesta Maribor. Pozornost zbuja predvsem njegovo strmo JZ pobočje oz. klif iz miocenskih laporjev, ki strmo pada proti Dravi na odseku med jezom v Melju in Malečniškim mostom. Relativna višina najstrmejših skalnih delov, deloma poraslih s termofilnim grmovjem, presega 100 m. Druga pobočja Meljskega hriba se v ničemer bistveno ne razlikujejo od okoliškega gričevja. Klif je nastal zaradi bočne rečne erozije v preteklosti, na mestu kjer Drava med potjo proti vzhodu na izhodu iz Dravske doline zadene ob Mariborske gorice (del Zahodnih Slovenskih goric) in se v izrazitem okljuku obrne proti jugovzhodu. Od tukaj naprej teče proti Ptuju večinoma vzporedno z robom gričevja. Klif Meljskega hriba je za naše kraje izjemna geomorfološka oblika in edina takšna na celotnem območju Drave.

Strma pobočja Meljskega hriba naseljujejo nekatere značilne vrste skalnih sten, ki jih drugod vzdolž Drave najdemo zelo redko ali pa sploh ne. V navpičnem skalovju se redno zadržuje sokol selec *Falco peregrinus*. Tukaj je bil ugotovljen že v začetku tega tisočletja, danes pa je gnezdilka bližnje okolice. Območje je od leta 2015 edino redno zasedeno gnezdišče velike uharice *Bubo bubo* na mariborskem območju. V 90-ih letih je bilo tukaj zabeležena neobičajna jesensko-zimska gnezditvev krokarja *Corvus corax*, sicer redne gnezdilke najstrmejših delov klifa. Grmišča na položnejši malečniški strani hriba nad avtocesto so gnezdišče redke pisane penice *Sylvia nisoria*, medtem ko rjava penica *S. communis* lokalno dosega visoke gnezditvene gostote.

Dobro osončena južna pobočja gričev vzdolž severnega roba Maribora, vključno z Meljskim hribom, so habitat več vrst plazilcev. Med najštevilčnejšimi vrstami z močnimi lokalnimi populacijami sta naša največja kuščarica navadni zelenec *Lacerta viridis* in modras *Vipera ammodytes*.

Obisk območja

Klif Meljskega hriba je najbolje viden z Malečniškega mosta oz. z desne strani dovodnega kanala HE Zlatoličje v bližini jeza Melje, ki jo dosežemo po Nabrežni ulici v mariborski mestni četrti Pobrežje (do konca asfaltiranega dela in nato naprej po kolovozu). Neposredno pod Meljskim hribom poteka regionalna cesta z urejeno kolesarsko stezo, vendar galerija tukaj zakriva pogled na osrednji del klifa.

DRAVA PRI ROŠNJI

Malo predelov struge Drave med Mariborom in Ptujem ima tako dobro ohranjene nekatere značilnosti in procese naravnih nižinskih rek kot približno 700 m dolg del pri Rošnji. Neutrjeni odsek levega rečnega brega je tukaj v blagem zavoju matične struge podvržen izraziti bočni eroziji. Naravna dinamika omogoča postopno širjenje rečne struge proti severu, zaradi česar je širina tega dela enkrat večja kot je običajno na nerazgibanih utrjenih odsekih. Desno od matične struge poteka nasproten proces – obsežno odlaganje plavin, zlasti proda. Posledica je nastanek dveh prodišč, katerih oblika in površina se z leti spreminja, najbolj opazno med izrazitejšimi visokovodnimi dogodki. Trenutno sta s skupno površino več kot 3 ha med večjimi prodišči na zgornjem delu slovenskega panonskega Podravja. Vodni tok se na posameznih delih vodnega telesa na območju prodišč občutno razlikuje tako po hitrosti kot globinah. Na območju matične struge na levi strani je reka globoka in hitro tekoča, medtem ko se je na levi strani izoblikoval plitev zaliv s počasi tekočo oz. zastajajočo vodo. Vse skupaj oblikuje edinstven in pester mozaik rečnih habitatov na majhnem prostoru.

Tukaj gnezdi večina ključnih indikatorskih vrst ptic naravnih nižinskih rek: vodomec (1 par), mali deževnik (2–4 pari) in mali martinec (1–2 para). Vodomec v večini let gnezdi v erozijskem rečnem bregu na levi strani, ostali dve vrsti pa na prodiščih, zlasti gorvodnem, ki nima stika z desnim bregom. Med zanimivejše gnezdilke neposredne okolice spadajo sršenar, divja grlica in rjavi srakoper, gnezdilka prodišč in bregov Drave pa je tudi bela pastirica *Motacilla alba*. Na območju se vse leto redno pojavljajo kormorani in več vrst čapelj. V času selitve se na plitvinah ustavljata pikasti *Tringa ochropus* in zelenonogi martinec *T. nebularia*, občasno pa tudi druge manj običajne vrste vodnih ptic.

Plitvi prodnati deli Drave z brzicami so v zgodnje spomladanskem času pomembno dristišče podusti *Chondrostoma nasus*, značilne vrste zmerno do hitro tekočih večjih evropskih rek. Na tem odseku se nahajajo ena pomembnejših dristišč vrste med Mariborom in Ptujem, kjer se osebki zbirajo v velikih jatah. Globlje dele struge naseljuje redek in slabo poznan grbasti okun *Gymnocephalus baloni*, območja brzic s prodnatim dnom pa so habitat zvezdogleda *Romanogobio uranoscopus*.

Obisk območja

Najboljši pogled na ta del Drave je z desnega brega, vzdolž katerega po gozdni cesti poteka Dravska kolesarska pot (rdeče oznake). Breg je večinoma porasel z gozdom, vendar se na več točkah odpre neoviran pogled proti Dravi. Dostop je možen iz vseh bližnjih naselij (Loka, Rošnja, Starše).

ZUMROVA JAMA

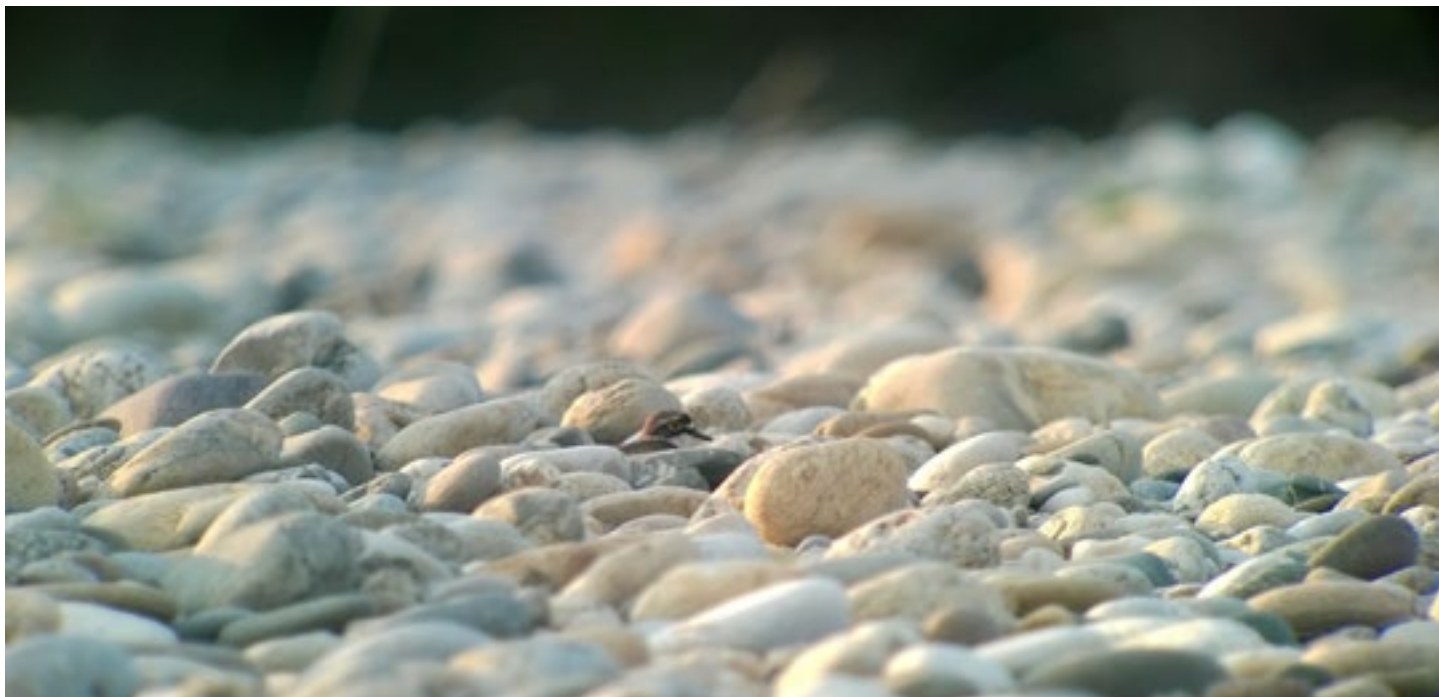
Na nekaj kilometrov dolgem odseku med Duplekom in Vurberkom se Drava nekoliko odmakne od Slovenskih goric, nakar se premočrtno usmeri proti vzhodu ter pri Krčevini znova dotakne gričevnatega sveta. Na tem mestu se njen tok pod mogočno pleistocensko rečno teraso obrne za devetdeset stopinj in usmeri proti jugu. Tukaj se z matično strugo združita dva večja stranska rečna rokava, kar povečuje pestrost vodnega žilja območja. Rečni bregovi vzdolž celotnega odseka so večinoma neutrjeni, s čimer je omogočena naravna dinamika reke in z njo povezani lokalni premiki struge. Ti so v osrednjem delu na območju velikega prodišča precej izraziti, saj se je struga v 15 letih tukaj razširila za več kot 50 m proti jugu in oblikovala edinstven prepleten vodni tok z več manjšimi prodnatimi otoki v različnih stadijih sukcesije. Omenjena rokava ob običajnih pretokih na zgornjem koncu nimata več stika z matično strugo (z njo sta povezana samo na nizvodnem koncu) in funkcionirata kot poseben tip zalednega rečnega vodnega telesa, t.i. zaton. Rokav Struga na levi strani je najdaljši stalno omočen stranski rokav Drave na slovenskem delu panonskega Podravja. Območje med matično strugo in večjim stranskim rokavom na desni spada zaradi težko dostopnega in poleti skoraj neprehodnega terena med najbolj divje predele ob Dravi pri nas. Velik del kompleksa poplavnega gozda in rokava na desnem bregu je razglašen kot Naravni in gozdni rezervat Zlatoličje.

Zumrova jama je območje največje zgojitve gnezdečih parov malega deževnika (2–6 parov) in malega martinca (1–3 pari) na zgornjem delu slovenske panonske Drave. V večini let gnezdita tudi dva para vodomcev. Tako majne razdalje med sosednjimi sočasno aktivnimi gnezditnimi rovi (c. 500 m) se pojavljajo le na najboljše ohranjenih odsekih večjih nižinskih rek. Oba stranska rečna rokava za prehranjevanje redno uporablja črna štoklja, gnezdilka bližnje okolice. Desni rokav je gnezdišče malega ponirka, medtem ko gnezdenje čopaste črnice in liske v zadnjih letih ni bilo več potrjeno. Gozdovi na tem območju spadajo med najboljše vzdolž celotne Drave pri nas za srednjega detla, belovratega muharja, plašico in druge značilne vrste obrečnih gozdov na poplavnih ravninah. V plitvih delih matične struge se prehranjujejo navadne čigre *Sterna hirundo* iz kolonije na Ptujskem jezeru. Med selitvijo se tukaj ustavljajo številne druge vrste ptic, vezanih na rečne habitate, npr. ribji orel *Pandion haliaetus*, ki je reden gost območja.

Stranski rokavi – zatoni so posebej pomembni za nekatere mednarodno varovane vrste rib. Posebej velja omeniti pezdirka *Rhodeus amarus* in navadno nežico *Cobitis elongatoides*, ki jima ustrezajo fini sedimenti, odloženi v zatoni zaradi zastajanja vode, ter bolena *Aspius aspius*, pri katerem je ta specifični habitat ključen za preživetje manjših osebkov.

Obisk območja

Območje Zumrove jame dosežemo po kolovozu, ki se na ravninskem delu naselja Krčevina pri Vurbergu (leva stran Drave), v bližini hišne številke 188, odcepi od lokalne asfaltne ceste. Sprva solidna gozdna cesta je v zaključnem delu vzdolž levega brega Drave pogosto blatna in težko prevozna, zato se je tja najbolje odpraviti peš (skupaj c. 1,2 km). Krajši odsek omenjene asfaltne ceste poteka vzporedno z lepo ohranjenim delom rokava Struga. Nizvodni konec desnega rečnega rokava je dostopen iz naselja Zlatoličje (desna stran Drave) mimo nogometnega igrišča po poljski cesti, ki po 1,2 km vstopi v gozd in se nadaljuje še c. 800 m po območju naravnega in gozdnega rezervata do roba rokava, kjer se slepo konča.

Prodišče

Prodišče je obrežna ali osrednja struktura iz naplavin, ki jih je odložil rečni tok, navadno nekoliko dvignjena nad gladino v strugi ob običajnem pretoku. Sestavljajo ga prodniki različnih dimenzij in materialov, med katere voda sčasoma nanese še pesek, mulj in lesne ostanke rastlin. Obrežno prodišče navadno nastane na notranji strani rečnega zavoja (konkava), kjer se material zaradi počasnejšega toka useda. Takšna prodišča se pogosto nahajajo na najpočasneje tekočih in najbolj plitvih delih rek, nasproti strmih rečnih bregov na zunanji strani zavojev, vzdolž katerih hiter tok na predelih z globljo vodo vrši izrazito bočno erozijo. Morfološko so prodišča izrazito heterogeni in dinamični habitati. Ob visokovodnem dogodku se v reki z ohranjeno naravno dinamiko prodišča pogosto spremenijo, popolnoma preoblikujejo ali celo izginejo in se ponovno oblikujejo na popolnoma novi lokaciji vzdolž rečnega toka. Novo nastala prodišča so gola, nakar v sukcesijskem nizu sledi najprej kolonizacija s pionirskimi vrstami zeli, v kasnejših fazah tudi grmov in dreves. Izrazit visokovodni dogodek oz. človeški dejavnik lahko povsem izprazni in zniža površino prodišča, čemur sledi primarna sukcesija. Ta poteka vse do naslednje ponovitve, ki proces ponovno vrne na začetek. Nastajanje in spreminjanje prodišč je na panonskem delu Drave zaradi okrnjene naravne rečne dinamike precej omejeno. Obstoječa prodišča so večinoma ostanki višjih delov nekdanjega rečnega dna, ki so po zmanjšanju pretoka zaradi obratovanja derivacijskih hidroelektrarn ostala na suhem. Prodišča so zelo pester življenjski prostor, pogosto jih naselijo redke oz. ogrožene živalske in rastlinske vrste ter habitatni tipi. Prilagoditve specializiranih vrst ptic na življenje na prodiščih vključujejo varovalno barvo odraslih osebkov, mladičev in legla.

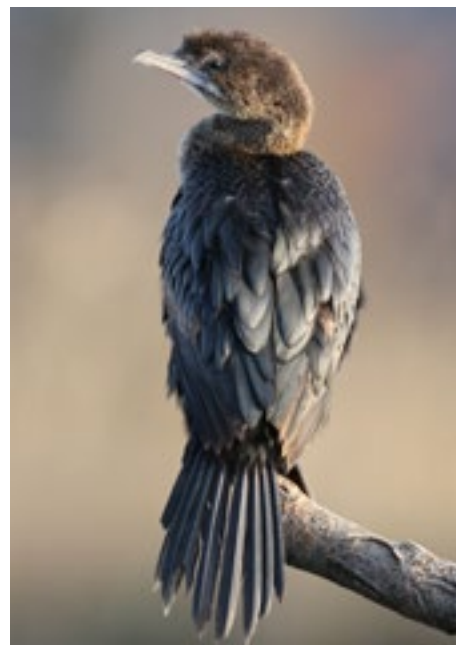

STRUGA IN KANAL PRI HAJDOŠAH

Pred združitvijo struge Drave in odvodnega kanala HE Zlatoličje v Ptujem jezru pri Termah Ptuj tečeta oba kraka rečnega toka dober 1,5 km vzporedno, ločena samo z nekaj deset metrov širokim polotokom. Ta ima na obeh straneh bregove večinoma utrjene in v celoti kaže malo naravnih značilnosti. Izjema je nekaj umetno oblikovanih struktur na desni strani zgornjega dela odseka (proti kanalu). Najpomembnejša struktura dravske struge tukaj sta dva velika, več sto metrov dolga globlja zatona (stranska rečna rokava brez stika z matično strugo na zgornjem koncu), eden na levi strani reke pod ptujskim naseljem Vičava, drugi pa na desni na meji med ostankom poplavnega gozda in kmetijskimi površinami pri Hajdošah. Tok reke na tem odseku je počasen in pod vplivom dnevnih nihanj gladine Ptujkega jezera, medtem ko je pretok v kanalu odvisen od obratovanja hidroelektrarne.

Med gnezdilkami območja so večinoma običajne vrste vodnih ptic, med zanimivejšimi je vodomec, ki se redno prehranjuje v obeh zatoni. Število vodnih ptic se občutno poveča v hladnem delu leta, ko se tukaj zadržuje več sto osebkov različnih vrst. Najštevilnejše so pritlikavi kormoran *Microcarbo pygmeus*, liska, mali ponirek, mlakarica, kreheljc, žvižgavka, zvonec in veliki žagar. Občasno se pojavljajo tudi mali žagar, čopasti ponirek in različne vrste galebov, na blatnih robovih in prodiščih pa tudi pikasti martinec in kozica. Na visokih drevesih na levem bregu struge občasno prenočujejo kormorani in velike bele čaplje *Ardea alba*.

Naravovarstveno najpomembnejša gnezdilka območja je breguljka *Riparia riparia*, indikatorska vrsta naravnih nižinskih rek, ki pa gnezdi izključno v umetno pripravljeni peščeni steni ob kanalu (v večini let okoli 350 parov). Na celotnem obočju Drave v zadnjem času gnezdita le 1–2 koloniji. Občasno se tukaj v večjem številu prehranjujejo rečni galebi *Larus ridibundus* in navadne čigre iz kolonije na Ptujem jezru.

Obisk območja

Vzdolž polotoka poteka kolovozna pot, nanjo zavijemo nasproti nogometnega igrišča na levi strani kanala pri Hajdošah. Z nasipa po sredini se odpira sočasen pogled na strugo Drave in kanal. Nizvodni konec zatona si lahko ogledamo z ribiškega stojišča ob poljski cesti na levi strani polotoka. Ob njem in v ostanku poplavnega gozda je speljana krožna naravoslovna pot Berl (izhodišče na JV vogalu gozdnega kompleksa do katerega vodi makadamska cesta, ki se od asfaltne ceste odcepi pri omenjenem nogometnem igrišču).

Po obsežnih spremembah naravne struge reke Drave v preteklosti imajo danes na tem območju pri ohranjanju biološke pestrosti pomembno vlogo tudi nekatera vodna telesa umetnega nastanka. Ptujsko jezero ima zaradi svoje velikosti, posebnih značilnosti in geografske lege na obrobju Panonske nižine, zlasti za vodne ptice osrednje mesto na slovenskem delu Drave. Dograjeno je bilo leta 1978 za potrebe akumuliranja vode za obratovanje kanalske HE Formin in je s 4,5 km² površine največje stalno ojezereno jezero v Sloveniji. Ptujsko jezero se na zgornjem koncu začne s sotočjem kanala in struge pri Ptuj, zaključi pa z jezom pri Markovcih, kjer manjša količina vode preko pretočnih polj teče v strugo Drave, večji del pa je preusmerjen v dovodni kanal hidroelektrarne. Jezero se prvič razširi pri Puhovem mostu, najbolj izrazito pa na območju naselja Zabovci. V dolžino meri 6,5 km, na najširšem delu pa je široko 1,3 km. Globina jezera na nizvodnem delu in na območju nekdanje struge presega 5 m (pred jezom 12 m), drugod je večinoma manjša od 3 m. Velik pomen za različne vrste vodnih ptic imajo plitvi predeli na sredini ter vzdolž levega in desnega nasipa na zgornjem delu jezera, kjer se intenzivno razraščajo vodne rastline (dristavci, vodna kuga *Elodea canadensis* itd.). Plitvi predeli vzdolž brežine omogočajo razvoj močvirske vegetacije in s tem naselitev novih gnezdk.

Na Ptujskem jezeru se v času selitve in prezimovanja med oktobrom in marcem redno pojavlja več kot 10.000 vodnih ptic, njihovo število pa občasno doseže celo 20.000 osebkov. Nikjer drugje v Sloveniji ni mogoče videti takšnega števila vodnih ptic videti na eni sami lokaciji. Skupaj je bilo tukaj zabeleženih 132 vrst iz te skupine ptic. Najštevilnejše vrste v zadnjih letih so rečni galeb (do 19.000 osebkov v enem dnevu), rumenonogi galeb *Larus michahellis* (do 7500 os.), mlakarica (do 4500 os.), liska (do 11.000 os.) in čopasta črnica (do 3700 os.). V hladnem delu leta se na Ptujskem jezeru zadržuje 30–70 % vseh vodnih ptic ravninskega dela reke Drave. Poleg tega se v večernih urah na skupinskih prenočiščih zbere pomemben del populacij različnih vrst (race, kormorani, čaplje, galebi) s celotnega slovenskega dela panonskega Podravja.

Ptujsko jezero ima velik nacionalni in mednarodni pomen za gnezdenje treh kolonijskih vrst vodnih ptic, ki imajo tukaj najpomembnejša oz. edina gnezdišča pri nas: rečnega galeba (780–1000 parov), črnoglavega galeba *Larus melanocephalus* (12–50 parov) in navadne čigre (120–220 parov). Obe vrsti galeba gnezdita v Sloveniji samo tukaj, navadna čigra pa še v treh kolonijah na Obali in spodnji Savi. Za njihovo gnezdenje so ključnega pomena predvsem otoki vzdolž desne strani jezera. Navadne čigre in črnoglavi galebi gnezdijo v zadnjih letih le na obeh prodnatih otokih, medtem ko so gnezdeči pari rečnega galeba razporejeni po večini struktur brez lesne vegetacije. Od ostalih vrst vodnih ptic na otokih v večjem številu gnezdi čopasta črnica (20–40 parov), za katero je Ptujsko jezero prav tako eno izmed najpomembnejših gnezdišč v Sloveniji.

Zračno (zunanjo) stran visokovodnega nasipa Ptujkega jezera v celotni dolžini poraščajo ekstenzivni polsuhi travniki. Najlepše primere najdemo na desni (južni) strani, kjer v pestri floristični sestavi trav in zelišč spomladi uspevajo tudi različne vrste travniških orhidej. Med njimi sta z več tisoč primerki najpogostejši trizoba kukavica *Orchis tridentata* in piramidasti pilovec *Anacamptis pyramidalis*. v manjšem številu pa uspeva tudi redko osjeliko mačje uho *Ophrys sphegodes*.

Ptujsko jezero: Puhov most–Ranca

Na območju prve razširitve jezera se med Puhovim mostom in pristaniščem Ranca, levo od dolge vrste lesenih kolov, nahaja obsežen plitev del jezera, ki je zelo pomemben za več vrst vodnih ptic. V hladnem delu leta se med drugimi tukaj prehranjujejo številni kreheljci, konopnice *Mareca strepera*, race žličarice *Spatula clypeata* in dolgorepe race *Anas acuta*. Širok pas močvirske vegetacije vzdolž nasipa omogoča gnezdenje čapljice *Ixobrychus minutus* (1–2 para), rakarja in zeledonoge tukalice. Kolišče in naplavljeni debla med njimi uporabljajo za počivanje in prenočevanje različne vrste galebov. V poznopoletnih in jesenskih mesecih najbolj številnim rumenonogim galebom se pozimi pridružijo črnomoški *L. cachinnans* in sivi galebi *L. canus*, vse leto pa so tukaj številni rečni galebi. Občasno se med njimi najdejo tudi redkejšje vrste, kot sta srebrni *L. argentatus* in rjavi galeb *L. fuscus*. Na območju nekdanje struge se pozimi v pomembnem številu pojavljajo zvonci *Bucephala clangula* (redno 50–200 osebkov), ob mrzlih zimskih razmerah pa občasno celo do 700 osebkov te vrste. Ob nasprotnem nasipu jezera se nahaja t.i. Veliki otok, ki je prenočišče celotne populacije pritlikavega kormorana na slovenskem delu Drave (višek december–februar, 900–1800 osebkov) ter najpomembnejše prenočišče male bele čaplje *Egretta garzetta* na območju Drave (20–130 osebkov).

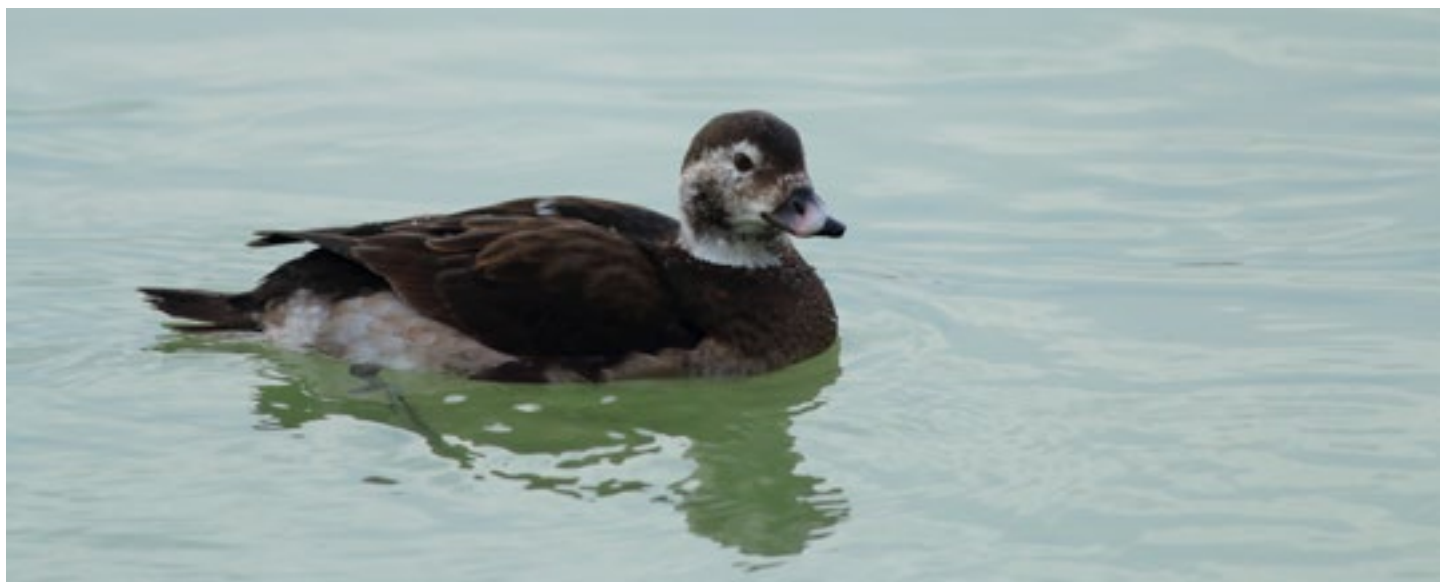
Ptujsko jezero: ornitološka opazovalnica

Opazovalnica se nahaja na desni strani, ob plitvem delu jezera na območju štirih otokov brez lesne vegetacije, točno nasproti Prodnatega otoka 1. V hladni polovici leta se tukaj pojavljajo različne rase in druge vrste vodnih ptic. Poleg vseh prej omenjenih vrst na obeh prodnatih otokih pogosto v večjem številu počivajo žvižgavke (do 150 osebkov), v zalivu desno pa čopaste črnice, sivke in veliki žagarji (predvsem zvečer). Na občasnih blatnih obrežnih poljih levo in desno od opazovalnice ter na otokih se v času selitve redno ustavljajo pobrežniki. Med najpogostejše spadajo togotnik *Calidris pugnax*, močvirski martinec, mali martinec in zelenonogi martinec, nekoliko redkejši pa je polojnik *Himantopus himantopus*. Med spomladansko selitvijo lahko z opazovalnice opazujemo jate črnih čiger *Chlidonias niger* in malih galebov *Hydrocoloeus minutus*, ki se navadno prehranjujejo s pobiranjem majhnih organizmov z vodne površine. Na tem delu jezera so bile zabeležene tudi nekatere redke vrste v Sloveniji oz. na območju Drave. Razen kolonijskih gnezdil se v poletnih mesecih (konec junija–konec avgusta) tukaj zadržujejo številne samice čopastih črníc z mladiči.

Ptujsko jezero: Markovci

Z nasipa pri Markovcih (leva ali desna stran) se odpira pogled na najširši del Ptujskega jezera. Neposredno pred jezorom je globina vode največja, kar ustreza nekaterim vrstam vodnih ptic, ki si hrano iščejo z intenzivnim potapljanjem. Poleg običajnih vrst lahko tukaj naletimo tudi na redkejšje zimske oz. preletne goste. Skoraj vsako leto se tukaj v manjšem številu pojavljajo rdečegrli slapnik *Gavia stellata*, polarni slapnik *G. arctica*, zlatouhi ponirek *Podiceps auritus*, rjavovrati ponirek *P. grisegena*, rjavka *Aythya marila*, beloliska *Melanitta fusca*, zimška rasa *Clangula hyemalis* in druge vrste z evropskega severa.

Obisk območja

Ptujsko jezero po celotnem obsegu obdaja visokovodni nasip vzdolž katerega so na obeh straneh speljane različne ceste, tako da je dostop nanj možen na več točkah (urejeni mostovi čez stranski kanal) iz vseh okoliških naselij: Ptuj (leva stran: po Žnidaričevem nabrežju, pristanišče Ranca v Budini; desna stran: po cesti Ob Dravi do Kagerja oz. Semenarne – parkirišče), Spuhlja (1 most), Zabovci (3 mostovi) in Markovci (1 most na levi in jez). Na preostalem, pretežno neposeljenem delu desne strani jezera, sta dve dostopni točki na območju Šturmovcev in ena pri ornitološki opazovalnici (odcep Čistilna naprava v krožišču pred Puhovim mostom iz smeri AC, nato desno). Jezero lahko po kroni nasipa (urejena pot) v celoti obhodimo ali prekolesarimo – krožna pot z začetkom in zaključkom pri Mostu za pešce in kolesarje na Ptuj je dolga 12 km.

Srednjeevropski z orhidejami bogati travniki

Pod tem imenom po habitatni tipologiji Slovenije razumemo prednostni, evropsko pomembni habitatni tip s kodo 6210* iz Priloge I Direktive o habitatih. Predstavljajo ga suha in polsuha sekundarna travišča srednje Evrope s prevladujočo travo pokončno stoklaso. V celinskem delu Sloveniji se takšna travišča pojavljajo pretežno na karbonatni podlagi, ponekod pa tudi na flišu in kisli peščeni podlagi. Praviloma uspevajo na južnih prisojnih legah od nižin do montanskega pasu. Večinoma gre za travnike ali pašnike v gričevnatem svetu tradicionalne kmetijske krajine in so v ekstenzivni rabi, brez ali z zmernim gnojenjem. Vegetacija ne prenese močne vlage, kakor tudi ne zastajanja vode, zato potrebuje plitva in dobro prepustna tla. Za ta tip travišč je značilna visoka biotska pestrost. Med značilnimi rastlinskimi vrstami so pokončna stoklasa *Bromus erectus*, brazdnatolistna bilnica *Festuca rupicola*, navadna migalica *Briza media*, resasti škrobotec *Rhinanthus glacialis*, srednji trpotec *Plantago media*, gorska detelja *Trifolium montanum*, travniška kadulja *Salvia pratensis* in številne vrste divje rastočih orhidej npr. trizoba kukavica *Orchis tridentata*, čeladasta kukavica *O. militaris*, piramidasti pilovec *Anacamptis pyramidalis* ter čebeljeliko *Ophrys apifera* in čmrljeliko mačje uho *O. holosericea*. Ta habitatni tip je bil v preteklosti eden najbolj razširjenih tipov travišč v Sloveniji. Z intenziviranjem kmetijstva v 20. stoletju pa se je njegov obseg pričel naglo krčiti. Danes ga poleg intenzivne kmetijske rabe (gnojenja, večkratne košnje in premene travnikov v njive) ogroža tudi opuščanje kmetijske rabe ter posledično zaraščanje. Na območju Drave najdemo večje sklenjene površine v Šturmovcih, na nasipih hidroenergetskih kanalov ter na visokovodnem nasipu Ptujkega jezera, drugod pa je razvit oziroma ohranjen le na posameznih manjših površinah.

Šturmovci (tudi Šturmovec) so največji sklenjeni ostanek sonaravne obrečne pokrajine reke Drave v Sloveniji in nekdanji največji rečni otok pri nas, omejen z matično strugo na severu (danes Ptujsko jezero) in vzhodu, Starim rokavom Drave na zahodu ter Dravinjo na jugu. Omenjena vodna telesa opredeljujejo osrednji del opisanega območja, medtem ko zavarovano območje krajinskega parka razen tega na zahodni strani vključuje tudi predele vse do Hajdinske studenčnice. Značilnost Šturmovcev je bila večstoletna tradicionalna košna in pašna raba, ki je ustvarila današnjo podobo območja z mozaičnim prepletom zaplat poplavnega gozda, travišč ter rečnih rokavov, mrtvic in potokov. Tukaj se na majhnem prostoru izmenjujejo posamična drevesa oz. manjši sestoji orjaških belih topolov *Populus alba* s krči – košenimi travniki na mestih nekdanjega poplavnega gozda, v zadnjem času pa tudi v osrednje dele območja žal vse bolj prodirajo intenzivne njive.

Največja ornitološka posebnost Šturmovcev je gnezdenje para belorepca *Haliaeetus albicilla*. V letih od 2009 naprej je bilo svatovsko in teritorialno vedenje v zgodnji fazi gnezdenja redno zabeleženo na severnem delu tega območja, medtem ko se vrsta prehranjuje predvsem vzdolž struge Drave. Mozaična krajina osrednjega dela je gnezditveni habitat skrivnostnega sršenarja *Pernis apivorus*. Na območju Šturmovcev dosega številne značilne vrste ptic dravske loke največje gnezditvene gostote na celotnem panonskem delu Drave v Sloveniji. Izmed kvalifikacijskih vrst območja Natura 2000 imata najštevilnejši populaciji belovrati muhar (40–70 parov) in rjavi srakoper *Lanius collurio* (20–60 parov), ki sta tukaj v primernem habitatu dokaj splošno razširjeni. Prvi gnezdi v gozdovih, večje gostote pa dosega v zrelih sestojih, na tem območju zlasti predelih s starimi topoli in vrbami. Kljub temu, da se je populacija rjavega srakoperja v Šturmovcih od začetka 90-ih let zmanjšala za nekajkrat, je območje obdržalo osrednji pomen za vrsto vzdolž slovenskega dela Drave. Za gnezdenje izbira odprte predele s travniki, grmišči in pasovi nizkega drevja, lovi pa tudi na robovih presvetljenega gozda. Sestoji s prevladujočimi mehkolesnimi vrstami dreves, zlasti bogato strukturirana vrbovja vzdolž vodnih teles, so habitat plašice *Remiz pendulinus* in severnega kovačka *Phylloscopus trochilus*, ki sta v Sloveniji lokalno razširjena gnezdilca s težiščem populacije na SV države. Od drugih zanimivejših vrst so precej pogosti rumeni strnad, divja grlica, kobilar in vijeglavka *Jynx torquilla*. Nekoč precej številna drevesna cipa *Anthus trivialis* in rečni cvrčalec *Locustella fluviatilis* sta v zadnjih letih skoraj povsem izginila iz Šturmovcev, tako kot tudi s celotnega območja Drave. Gnezdilka vodnih teles z bogato obrežno zarastjo je čopasta črnica. Gnezdeči pari naseljujejo predvsem zgornji del Starega rokava Drave, Hajdinsko studenčnico in rokav na desni strani pod jezom pri Markovcih. Slednja lokaliteta je eno izmed dveh potrjenih gnezdišč konopnice *Mareca strepera* na območju Drave oz. treh gnezdišč v Sloveniji. Celotni Šturmovci so tudi del domačega okoliša para črne štoklje.

Šturmovci: Stari rokav Drave

Skrajno desni dravski rokav, po katerem je v 16. stoletju dokumentirano potekal matični tok reke. Današnji začetek tega 2,5 km dolgega rokava lahko zasledimo ob vznožju nasipa Ptujkega jezera zahodno od jezu, od koder z bolj ali manj neprekinjeno vodno površino vijuga proti jugu, dokler se ob Dravinjski podkvi ne združi z Dravinjo. Spodnji del tega danes stoječega vodnega telesa je precej širok in globok ter zarasel z navadnim trstom. V Starem rokavu uspevajo različne potopljene vodne rastline, med katerimi velja izpostaviti vodopivko *Zannichellia palustris* z edinim recentno potrjenim nahajališčem v tem delu Slovenije. Na rokavu so bile odkrite nekatere zanimive vrste kačjih pastirjev, vključno z evropsko ogroženim koščičnim škratcem *Coenagrion ornatum*.

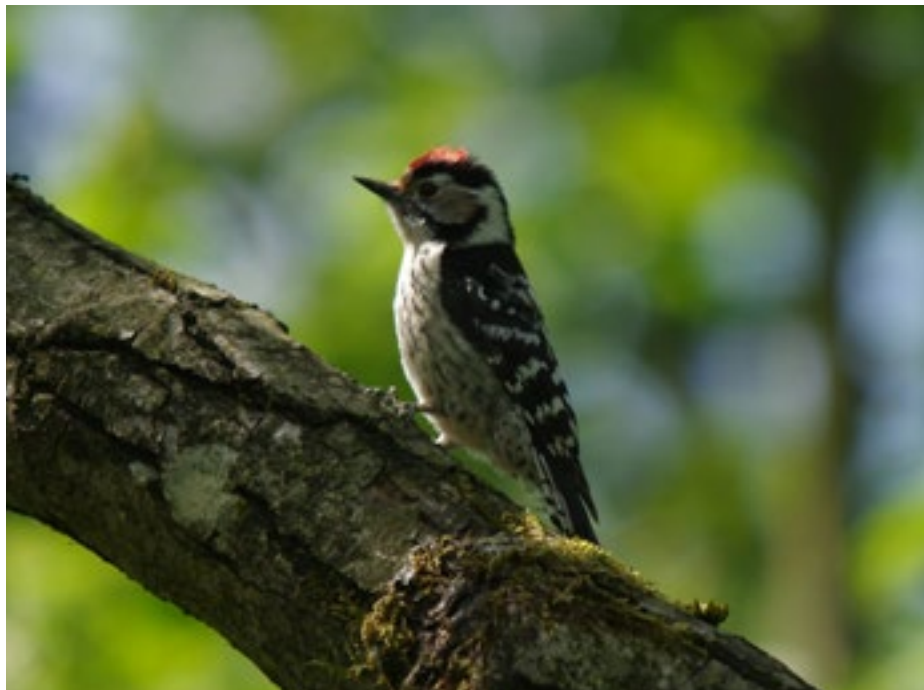
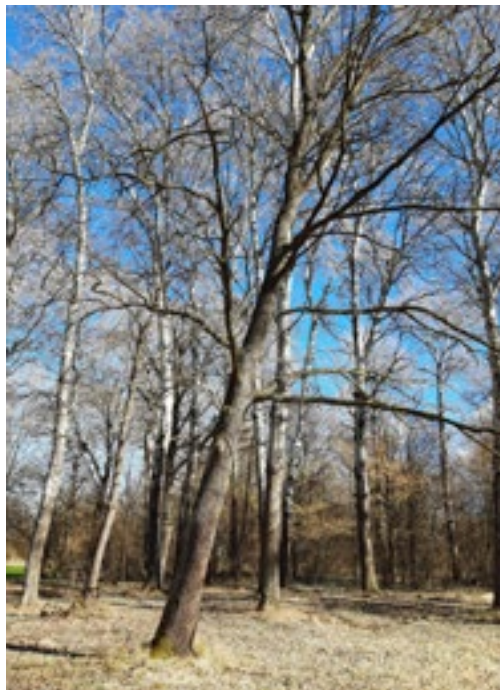
Šturmovci: Hajdinska studenčnica

Hajdinska studenčnica (na nekaterih zemljevidih Struga) je najlepši primer potoka z izviro pod ježo zadnje rečne terase, ki se napaja izključno iz podtalnice. Zaradi tega je njen tok počasen, voda pa čista in hladna, kar jo dobro ločuje od potokov s hudourniškim značajem, ki se stekajo v Dravo z gričevnatega zaledja. Hajdinska studenčnica izvira pod naseljem Hajdoše od koder teče vzdolž rečne terase mimo naselja Skorba in nato skozi Ptuj (mestno naselje Breg) ter ob desni strani Ptujskega jezera do območja Šturmovcev, kjer se po umetnem kanalu steka v Dravinjsko podkev in nato v reko Dravinjo. Bregovi studenčnice so večinoma porasli z bogato obrežno zarastjo močvirskih in obvodnih rastlin (med njimi poleti izrazito prevladuje vodna kreša *Nasturtium officinale*) ter poplavnim gozdom. Naravovarstveno najpomembnejši gnezdilki sta čopasta črnica in vodomec. V zimskem času se vzdolž njenega toka pojavljajo različne vrste vodnih ptic, med katerimi po številčnosti izstopa mokož.

Šturmovci: Dravinjska podkev

Ostanek rečnega okljuka, po katerem je vse do 80. let prejšnjega stoletja tekla Dravinja, je danes eden najbolj divjih predelov zavarovanega območja. Celotno notranjost in vzhodno stran okljuka porašča poplavni gozd s starimi topoli in vrbami, ki z bujno podrastjo ponekod oblikuje skoraj neprehoden rastlinski preplet. Tukaj je domovanje bobra, katerega sledove lahko opazujemo vzdolž celotne podkve. V gozdnih sestojih gnezdita srednji *Dendrocopos medius* in mali detel *D. minor*.

Šturmovci: Dravinja

Zadnja 2 km pred sotočjem z Dravo na območju Šturmovcev ima reka Dravinja v celoti ohranjen naravni tok, kar omogoča nastanek strmih erozijskih bregov in manjših prodišč. Povečani pretoki Dravinje in s tem povezane spremembe v strugi so zaradi hudourniškega značaja precej pogostejše kot pri Dravi. Na tem rečnem odseku gnezdijo 1–3 pari vodomca in malega martinca, občasno pa tudi mali deževnik.

Obisk območja

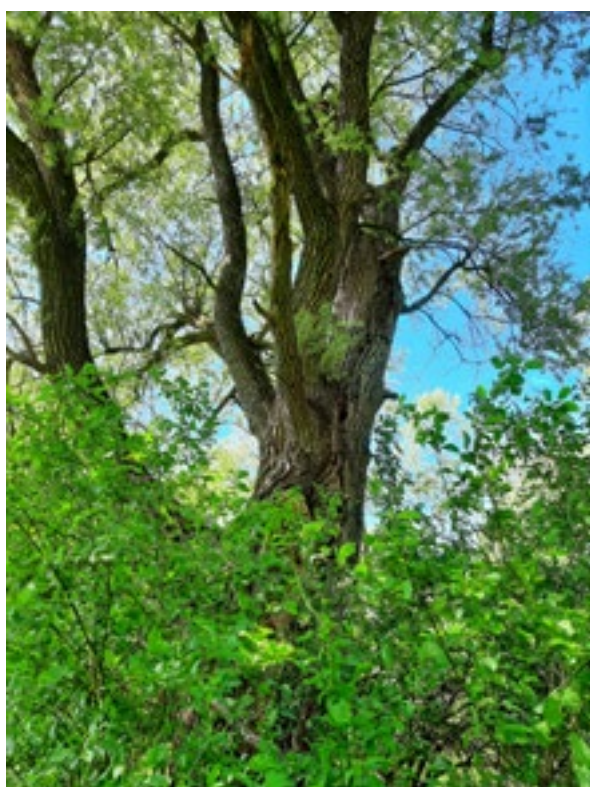
Čez Šturmovce poteka lokalna cesta med Markovci in Vidmom pri Ptuju, ki omogoča dostop z obeh strani Drave in je izhodišče za ogled območja. Pri odcepu makadamske ceste proti osrednjemu delu, kjer se začne naravoslovna pot, stoji informativna tabla. Od tukaj po 500 m dosežemo krajinsko najbolj značilen predel Šturmovcev s travniki in številnimi orjaškimi belimi topoli. Od tod lahko nadaljujemo pot po kolovozu vzdolž spodnjega dela Starega rokava Drave. Podobni predeli so še vzhodno od vasi Sp. Šturmovci in pod nasipom Ptujkega jezera (odcepa poljskih poti levo in desno v izrazitem ovinku lokalne ceste severno od naselja) in ponekod ob Hajdinski studenčnici (dostop od mosta po kolovozu proti severu ali jugu vzdolž studenčnice).

DRAVA PRI DRAVCIH

Nizvodno od sotočja z Dravinjo se tok Drave usmeri proti vzhodu in vse do slovensko-hrvaške meje sledi strmim severnim pobočjem Haloz. Na manjši aluvialni uravnavi pod robom gričevnatega sveta, kjer se v Dravo izliva slikovit potok Psičina, je ohranjeno območje domala prvobitne rečne loke. Tukaj uspeva nekaj hektarjev velik sestoj starega vrbovo-topolovega poplavnega gozda vzdolž katerega po nekdanjem stranskem rečnem rokavu poteka izlivni del Psičine. Ta je sprva globok in z zastajajočo vodo, nizvodno od stika z vznožjem gričevja pa plitek in nestalen, saj poleti občasno presahne. Bregovi Drave na tem odseku so v celoti naravni, kar omogoča obsežno bočno erozijo na zunanji strani izrazitega levega rečnega zavoja. Matica reke teče po levi strani struge, medtem ko se desno od nje nahaja obsežno in strukturirano, v večini let otoško prodišče.

Poplavni gozd naseljujejo srednji detel, pivka *Picus canus*, belovrati muhar, sivi muhar, plašica, kobilar, dlesk *Coccothraustes coccothraustes* in druge značilne vrste nižinskih gozdov. Na izlivnem delu Psičine gnezdi siva pastirica, dokaj redka gnezdilka panonskega dela Drave. Vzdolž spodnjega dela njenega toka se redno prehranjuje vodomec. Na blatnih robovih potoka so pogosto opazne stopinje evrazijske vidre *Lutra lutra*. Prisotnost bobra večinoma izdajajo obglodane veje in debla dreves, občasno pa si na spodnjem delu Psičine zgradi jez. Na prodišču gnezdijo mali deževnik (1–2 para), mali martinec (1 par) in bela pastirica *Motacilla alba*. Upiravec *Zingel streber*, v slovenskem delu Drave zelo redka reofilna vrsta, je bil v recentnem času odkrit samo na tem rečnem odseku.

Obisk območja

Območje je enostavno dostopno le po kolovozu, ki se odcepi z lokalne ceste med naseljema Dravci in Gradišča. Kolovozu sledimo ob njivi vzdolž Psičine oz. gozda do informativne table, kjer moramo za nadaljevanje prečkati strugo potoka (navadno plitva, enostavno prehodna z običajnimi gumijastimi škornji). Od tukaj je do roba struge vzdolž potoka ali po kolovozu skozi gozd še 150–200 m. Približno 1–1,5 km proti vzhodu poteka lokalna cesta v naselju Gradišča ponekod po samem robu slemena Haloz, kjer se gričevje strmo prelomi proti Dravi več kot 100 m nižje. Tam se na nekaterih točkah odpre enkratni pogled na (nekdanjo) dravsko poplavno ravnico in rečno strugo pod nami. Podobo rečne pokrajine in širino današnje struge lahko primerjamo s stanjem na fotografiji iz časa pred izgradnjo Ptuiškega jezera oz. HE Formin.

Na pretežno ravnem odseku Drave, pod mogočno skalno vzpetino, na kateri stoji srednjeveški grad Borl, se razprostira eno izmed največjih in z vidika ključnih indikatorskih vrst ptic naravnih nižinskih rek najpomembnejših prodišč v celotnem Podravju. Več kot 2 ha veliko prodišče se nahaja na delu, kjer je rečna struga utrjena s starimi obrežnimi zavarovanji in ima obliko podolgovatega otoka. Njegova oblika in velikost se skozi leta nekoliko spreminjata, kar je posledica novih rečnih nanosov z gorvodnih odsekov Drave in občasnih vzdrževalnih del za povečanje pretočnosti struge. Zaradi tega je borlsko prodišče večino časa le skromno poraščeno, prevladuje gola prodnata površina z manjšimi zaplatami pionirske vegetacije in s posameznimi vrbami. Značilnost prodišča je tudi velika višina osrednjega dela nad običajno gladino reke.

Nasproti prodišča se na levi strani Drave začne največji strnjeni kompleks (> 100 ha) dobro ohranjenega poplavnega gozda na slovenskem delu Drave. Najlepši del gozda na notranji strani nekdanjega dravskega rokava, kjer prevladujejo obsežni sestoji starega belovrbovja s topoli, je naravna vrednota državnega pomena. Ostali del kompleksa večinoma oblikuje evropsko pomemben habitatni tip obrežnih hrastovo-jesenovo-brestovi gozdov.

Na prodišču pod Borlom vsako leto gnezdi 5–9 parov malega deževnika in 1–3 pari malega martinca, kar so največje gostote teh vrst, ugotovljene v Sloveniji. Številna gnezditka prodišča je tudi bela pastirica. Na splošno je ta odsek Drave bogat z različnimi vrstami ptic, vezanih na vodne habitate. Tukaj se v različnih letnih časih redno prehranjujejo veliki žagar, pritlikavi kormoran (pozimi), vodomec in navadna čigra (spomladi in poleti). Vzdolž prodišča si hrano iščejo siva, velika bela in mala bela čaplja ter pikasti in močvirski martinec. Občasno na njem počiva črna štorčja. Na nebu nad Dravo lahko z nekaj sreče uzremo belorepca, v poletnih mesecih pa sršenarja. Obrežno vrbovje je gnezditveni habitat vijeglavke, malega detla in plašice.

Obisk območja

Najlepši pogled na prodišče je z mosta čez Dravo na glavni cesti Spuhlja–Zavrč, ki se pne nad njegovim zgornjim koncem. Na most s pločnikom se najlažje povzpne s parkirišča gostišča Herman na desnem bregu Drave. V gozd na levi strani se podamo peš po enem izmed kolovozov iz južnega konca (gledano iz smeri borlskega mostu) naselja Muretinci.

Ormoško akumulacijsko jezero se nahaja na poplavni ravnici Drave pod vznožjem rečne terase, na kateri se je razvilo mesto Ormož. Zgrajeno je bilo leta 1975 na današnji državni meji za hrvaško hidroelektrarno HE Varaždin, tako da malo manj kot polovica njegove površine (večji del leve strani jezera) pripada Sloveniji, ostalo pa Hrvaški. Jezero se začne na sotočju struge Drave in kanala pri ormoškem zaselku Lenta, zaključi pa približno 5 km nizvodno z jezo na ozemlju Hrvaške. Potek jezera sprva sledi stari rečni strugi, pod robom rečne terase na območju nekdanje Tovarne sladkorja Ormož pa se občutno razširi in na najširšem delu presega 1 km. Celoten razširjeni del je pravilne oblike, brez izrazitih zalivov in obdan z visokovodnim nasipom. Obsežni predeli jezera (približno polovica celotne površine) so zaradi debelih nanosov mulja zelo plitvi (globina vode ob običajni gladini < 1 m, ponekod še precej manj). Največje površine plitvin so na hrvaškem delu jezera, medtem ko so na slovenski strani najbolj izrazite pri zaselku Amerika, kjer so razvita tudi manjša obrežna trstišča. Značilnost Ormoškega jezera je velika količina naplavljenih debel in vejevja, saj tega iz akumulacijskega bazena sistematično ne odstranjujejo. Slovenski del jezera nizvodno od mosta pri Mednarodnem mejnem prehodu Ormož ima od leta 1992 status naravnega rezervata.

Ormoško jezero je poleg Ptujkega jezera osrednja lokacija za številne prezimujoče in selitvene vrste vodnih ptic na območju slovenskega dela Drave. Največji pomen ima jezero v zimskem času, zlasti v obdobju med začetkom decembra in koncem februarja, ko se tukaj zadržuje več tisoč osebkov vodnih ptic (v zadnjih letih redno 5000–6000) oz. približno toliko kot na Ptujskem jezeru. Občasno njihovo skupno število celo preseže 10.000 osebkov. Najštevilnejše vrste v zadnjih letih so liska (do 5800 osebkov v enem dnevu), mlakarica (do 3300 os.), čopasta črnica (do 2200 os.), krehelj (do 1200 os.) in zvonec (do 1100 os.), občasno pa tudi sivka *Aythya ferina* (do 1150 os.), različne vrste galebov (do 4800 rečnih in 2600 sivih galebov na prenočišču) in beločela gos *Anser albifrons* (do 1700 os.). Rednega skupinskega prenočevanja večjega števila gosi, po katerem je jezero nekoč slovelo, sicer tukaj že vrsto let ni več. Ormoško jezero je najpomembnejša lokaliteta v Sloveniji za malega žagarja *Mergellus albellus* (40–80 os.). Skoraj vsako zimo se tukaj pojavi tudi kakšen pri nas manj običajen zimski gost.

Na jezeru se v poletnih mesecih zadržuje največja jata negnezdečih labodov grbcev na golitvi v Sloveniji. To je edina lokaliteta v Sloveniji, kjer njihovo število redno dosega več sto osebkov, občasno pa celo preseže številko 1000. Zaradi obsežnih plitvih delov je jezero tako v času spomladanske kot jesenske selitve pomembna postojanka za različne pobrežnike in race. Med prvimi po številu izstopajo togotnik, močvirski martinec, zelenonogi martinec, črni martinec *Tringa erythropus*, mali martinec in komatni deževnik *Charadrius hiaticula*, med racami pa so med selitvijo najbolj številne žvižgavka, kono-pnica, reglja in raca žličarica *Spatula clypeata*. Poleg sive in velike bele čaplje je zlasti v poletnih mesecih precej številna tudi mala bela čaplja, ob večerih pa na naplavljenih deblih pogosto počivajo kvakači *Nycticorax nycticorax*. Predvsem med spomladansko selitvijo (april–junij) se redno pojavljajo vse tri vrste močvirskih čiger (črna *Chlidonias niger*, beloperuta *C. leucopterus* in belolična čigra *C. hybridus*), občasno tudi v večjem številu. V primerjavi s Ptujkim jezerom je gnezdilk precej manj, saj so asfaltni bregovi pretežno neporaščeni in brez obrežnega pasu močvirske vegetacije.

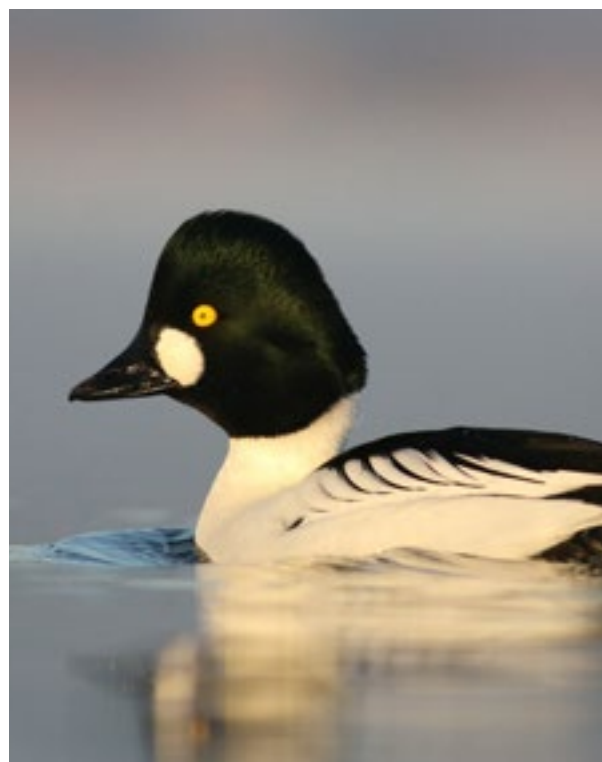
Podobno kot na Ptujkem jezeru, tudi zunanjo stran visokovodnega nasipa Ormoškega jezera poraščajo polsuhi travniki, vendar je orhidej tukaj bistveno manj. Od zanimivejših vrst uspeva vijolični lučnik *Verbascum phoeniceum*, zabeležena pa je bila tudi evropsko pomembna vrsta metulja močvirski cekinček *Lycaena dispar*.

Ormoško jezero: sotočje pri Lenti (Ormož)

Na začetnem delu jezera se na razdalji vsega nekaj sto metrov v enotno Dravo združi kar pet tekočih vodnih teles: struga Drave, ki tukaj spet postane mejna reka, potem ko slabih 9 km teče izključno po hrvaškem ozemlju, odvodni kanal HE Formin, reka Pesnica, potok Sejanca (v Pesnico se izliva 300 m pred skupnim sotočjem z Dravo) in potok Lešnica. Vsi pritoki Drave izvirajo v gričevnatem svetu Slovenskih goric in tečejo v zadnjem delu svoje poti pretežno po naravni strugi s številnimi meandri. Zadnjih nekaj kilometrov Pesnice in Sejanca je zaradi tega naravna vrednota državnega pomena. Zlasti Pesnica je na več kot 60 km toka v veliki meri regulirana, tako da ponekod teče po povsem umetni strugi s spremenjenim rečnim režimom. Odseka pred Ormožem in južno od Trgovišča (c. 3 km gorvodno) sta tako zadnja naravna ostanka reke, za katero je bilo v preteklosti značilno obsežno in skoraj povsem sklenjeno poplavno območje vzdolž celotnega toka. Izlivni del Pesnice in Sejanca je ozek in globok zaliv, ločen od kanala z pasom poplavnega gozda. Plitvine in bregovi s trstišči v njem oblikujejo pester preplet različnih vodnih in obvodnih habitatov.

Na izlivnih delih dravskih pritokov gnezdita vodomec in siva pastirica. Na delu Drave pri sotočju se v hladni polovici leta pojavljajo veliki žagar, zvonec, pritlikavi kormoran, velika bela čaplja in druge vrste vodnih ptic. V zalivu Pesnice in Sejanca se pogosto v večjem številu prehranjujejo kreheljci. Na vseh pritokih je opaziti sledove prisotnosti bobra.

Obisk območja

Na slovenski strani jezera poteka vzdolž celotnega razširjenega dela jezera asfaltna oz. makadamska cesta (odcep levo z Vzhodne obvoznice Ormož takoj za prečkanjem železniške proge v smeri mejnega prehoda). Na nasip jezera se lahko enostavno povzpne po enem izmed treh urejenih dostopov (stopnice oz. klančina). Območje sotočja pri Lenti dosežemo s ceste proti centru mesta (Novakova cesta), tako da z glavne ceste Ptuj–Središče ob Dravi izberemo prvi odcep za Ormož in nato po 700 m (pred mostom čez Lešnico) zavijemo desno na kolovoz, od koder je do Drave le še dobrih 100 m. Pozor: Pri morebitnem prečkanju železniške proge in hoji vzdolž nje, je potrebna velika previdnost!

Na zahodnem koncu Središkega polja, poplavne ravnice na spodnjem delu slovenskega panonskega Podravja, se neposredno ob Ormoškem jezeru nahaja Naravni rezervat Ormoške lagune. Njegov osrednji del (35 ha) predstavlja šest nekdanjih bazenov za odpadne vode Tovarne sladkorja Ormož (TSO), ki so se že v času obratovanja industrijskega kompleksa v letih 1980–2006 razvili v nacionalno in mednarodno pomembno območje za vodne ptice. Razen teh naravni rezervat s skupno površino 62 ha sestavljajo tudi nekdanje površine za odlaganje materiala vzdolž obroba bazenov, danes večinoma spremenjene v travišča, kompleks poplavnega gozda in nekaj manjših gozdnih sestojev v bližnji okolici ter druge kmetijske površine. Današnjo podobo sonaravnega mokrišča so Ormoške lagune dobile po ustavitvi proizvodnje in izgradnji novega sistema za dotok vode v letih 2012–2017. Od leta 2010 z območjem upravlja Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije (DOPPS).

Ormoške lagune spadajo med najpomembnejša bivališča nekaterih redkih in ogroženih živalskih vrst pri nas, v času selitev pa so pomembna postojanka številnih vodnih ptic. Na območju rezervata je bilo doslej zabeleženih 230, skupaj s širšo okolico pa kar 270 vrst ptic (69 % vseh v Sloveniji ugotovljenih vrst). Od ostalih zbuja pozornost prisotnost močvirske sklednice *Emys orbicularis*, naše edine avtohtone želve celinskih voda. Vodne predele rezervata vse leto uporabljata tudi vidra in bober.

Veliko pestrost živega sveta omogočata predvsem preplet različnih močvirnih habitatov na majhnem prostoru in načrtno naravovarstveno upravljanje območja, usmerjeno v zagotavljanje optimalnih pogojev za ciljne vrste. Upravljanje območja obsega več sklopov, v prvi vrsti pa je namenjeno vzdrževanju ugodnega stanja habitatov ter populacij ciljnih vrst ptic, za katere se na območju Ormoških lagun izvaja prilagojen režim upravljanja oziroma določeni ukrepi, skladno z internim načrtom upravljanja ter Načrtom delovanja in urejanja Naravnega rezervata Ormoške lagune. Območje je na podlagi želenih habitatov in načinov upravljanja razdeljeno na upravljalvske enote, pri čemer vsako enoto predstavlja določen tip habitata s specifičnim režimom upravljanja. Med najpomembnejša redna opravila v toplem delu leta spadata usmerjena paša vodnih bivolov in upravljanje gladin v bazenih. Paša omogoča vzdrževanje travišč ter skromno poraslih blatnih in plitvo poplavljenih površin, izjemnega pomena zlasti za nekatere selitvene vrste, regulacija gladin pa ustrezno stabilno globino vode v gnezditveni sezoni ter zeleno strukturo in razporeditev vodnih in obvodnih habitatov na območju bazenov.

Bazeni 1–4

V prvih štirih bazenih je voda vse leto; v osrednjem delu prevladujejo globine okoli 1 m z nekaj globljimi predeli do 2 m, medtem ko so robovi in predeli v okolici struktur plitvejši z globinami 10–50 cm. Predvsem slednje omogoča uspevanje obsežnih sestojev močvirskih rastlin, ki pokrivajo približno polovico površine bazenov (skupna površina 10 ha). Med njimi prevladujejo trstišča, v manjši meri pa so razvita rogozovja in drugi tipi vegetacije. Pestrost habitatov povečuje več manjših in dva večja otoka brez lesne vegetacije. V teh bazenih se v toplem delu leta načrtno vzdržuje stabilna gladina, brez izrazitih nihanj, paše v bazenih, z izjemo nasipov, ni.

Naravovarstveno najpomembnejše gnezdilke vodnih bazenov s trstišči so ogrožene vrste kostanjevka (do 8 parov), konopnica (1–2 para), čapljica (5–7 parov), mokož (5–6 parov), mala tukalica *Zapornia parva* (1–2 para) in rjavi lunj *Circus aeruginosus*, za katerega so Ormoške lagune edino redno gnezdišče pri nas. Obsežna trstišča omogočajo gnezdenje nacionalno pomembnih populacij ptic, ozko vezanih na ta specifičen življenjski prostor: rakarja (20–30 parov), srpične trstnice (4–8 parov) in trstnega cvrčalca (3–6 parov). Gnezdenje brkate sinice *Panurus biarmicus* je bilo tukaj sploh prvič v Sloveniji potrjeno leta 2017. Videti je, da vrsta zaenkrat na območju še ne gnezdi vsako leto, se pa redno pojavlja v hladnem delu leta. Populacije večine naštetih gnezdilke se z nadaljnjim razvojem trstišč še povečujejo. Od običajnih vrst vodnih ptic so v obdobju gnezdenja najbolj številne liska, mali ponirek, labod grbec in zelenonoga tukalica. Pričakovani gnezdilki večjih strnjenih trstišč rezervata sta bobnarica *Botaurus stellaris* in rjava čaplja *Ardea purpurea*. Od negnezdečih vrst se večji del leta pojavlja pritlikavi kormoran, občasno tudi v večjem številu. Zaraščene dele vodnih bazenov na selitvi oz. med prezimovanjem uporabljajo tudi številne vrste iz reda pevcev. Med najštevilnejšimi sta značilni vrsti trstišč, trstni strnad in plašica, redkejša je modra taščica *Luscinia svecica*, srečamo pa tudi druge kot npr. sivo pevko *Prunella modularis*, taščico *Erithacus rubecula* in plavčka *Cyanistes caeruleus*. Od zgodnje pomladi do pozne jeseni v trstiščih prenočujejo velike jate škorcev *Sturnus vulgaris*.

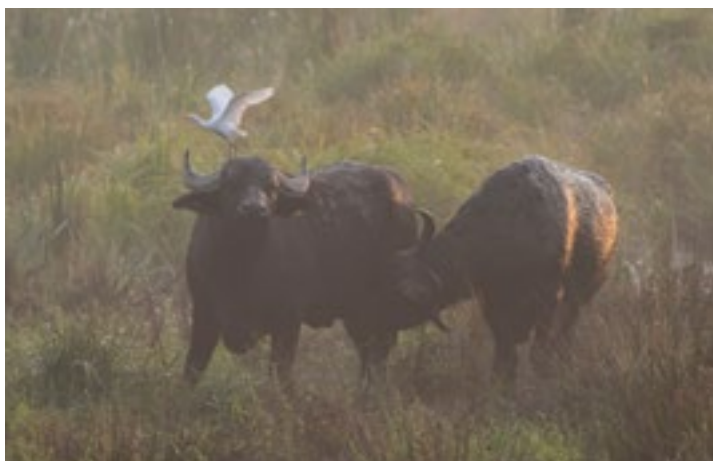
Močvirska sklednica je izredno plaha in precej težko opazna vrsta. Še najlažje jo opazimo med sončenjem na izpostavljenih mestih, kot so podrta debla, naplavine in otočki sredi vode.

Bazena 5–6

V bazenu 5 prevladuje zelo plitva voda (< 30 cm), s položnimi prehodi v gradientu različnih globin in z nizom manjših, nizkih in pretežno neporaščenih otočkov ter blatnih površin. Z izjemo dela, kje uspeva strnjen sesto visokega šašja (0,8 ha), se bazen s pašo vodnih bivolov v celoti vzdržuje kot površina s čim manj nizke in redke zelnote vegetacije. Bazena 6 je travnišče s pašno in košno rabo z nekaj plitvimi, občasno (načrtno) poplavljenimi depresijami.

Na poplavljenih in blatnih površinah se v času selitve (glavnina v obdobjih marec–maj in julij–september) ustavljajo jate različnih vrst pobreznikov. Najštevilnejše vrste so močvirski martinec (do 220 osebkov), togotnik (do 130 os.), kozica *Gallinago gallinago* (do 80 os.) in priba *Vanellus vanellus* (do 110 os.). Redno, vendar v manjšem številu se pojavljajo pikasti martinec, zelenonogi martinec, črni martinec, rdečenogi martinec *Tringa totanus*, spremenljivi prodnik *Calidris alpina*, mali deževnik, polojnik *Himantopus himantopus* in veliki škurh *Numenius arquata*, zabeležene pa so bile tudi nekatere v Sloveniji redke vrste. Plitve dele bazena, občasno pa tudi poplavljenе depresije, uporabljajo različne vrste čapelj in rac. Med slednjimi prevladujejo vrste, ki si iščejo hrano s pobiranjem z vodne površine oz. blatnih poljev ter delnim potapljanjem ali nagibanjem v plitvi vodi. Siva čaplja (do 75 os.), velika bela čaplja (do 160 os.) in mala bela čaplja (do 130 os.) navadno dosegajo največja števila v poletnih mesecih, čeprav sta prvi dve v rezervatu prisotni vse leto. Zadnja leta se zlasti spomladi v manjšem številu redno pojavljata tudi čopasta čaplja *Ardeola ralloides* in žličarka *Platalea leucorodia*, v poletnih mesecih pa *Bubulcus ibis*, ki se vselej zadržuje v neposredni bližini pašnih živali. Najštevilnejše vrste rac so mlakarica (do 465 os.), kreheljc (do 380 os.), reglja (do 140 os.), konopnica (do 130), rasa žličarica (do 70 os.) in dolgorepa rasa *Anas acuta* (do 60 os.). Kreheljc po številčnosti večji del leta celo prekaša mlakarico, sicer našo najpogostejšo vrsto. Od ostalih vrst ptic so v času selitve tukaj najbolj številne rumena *Motacilla flava* in bela pastirica ter vriskarica *Anthus spinoletta*.

Gozdovi, grmišča in robni predeli bazenov

Nekdanji saturacijski bazen in nekatere robove bazenov poraščajo grmišča s posameznimi drevesi, ki so gnezdišče rjavega srakoperja. Kompleks poplavnega gozda in druge manjše gozdne fragmente na območju rezervata naseljuje za ta habitat značilna združba ptic, vključno z vsemi naravovarstveno pomembnimi vrstami. Tukaj gnezdiijo srednji detel, belovrati muhar, plašica, pivka in druge indikatorske vrste nižinskih poplavnih gozdov. Od običajnih vrst dosegajo največje gostote črnoglavka *Sylvia atricapilla*, ščinkavec *Fringilla coelebs*, škorec *Sturnus vulgaris*, velika sinica *Parus major* in kos *Turdus merula*. Škrlatni kukuj. V gozdovih na območju Ormoških lagun je eno izmed najpomembnejših populacijskih jeder škrlatnega kukuja *Cucujus cinnaberinus*, evropsko ogroženega hrošča in kvalifikacijska vrste območja Natura 2000 Drava, na spodnji Dravi.

Obisk območja

Vhod v rezervat je na začetku dovozne makadamske ceste v bližini naselja Pušenci pri Ormožu. Z glavne ceste Ptuj–Ormož–Središče ob Dravi 300 m vzhodno od krožišča Ormož (center)–Ljutomer zavijemo proti jugu (desno iz smeri Ptuja) na Vzhodno obvoznico Ormož, tej sledimo c. 1,5 km in nato takoj za prečkanjem železniške proge zavijemo levo. Vzdolž levega nasipa Ormoškega jezera vozimo ves čas ravno (nekaj metrov za križiščem ignoriramo odcep levo proti zaselku Amerika) in po 1,5 km tik za robom večjega gozda dosežemo dovozno cesto v rezervat. Zavijemo levo, od koder je do vstopne točke rezervata le še 50 m.

Vzdolž južnega roba bazenov poteka med vstopno informacijsko točko in vzhodnim robom rezervata 1 km dolga utrjena in označena učna pot s štirimi opazovališči (povratak po isti poti). Krožen obhod območja bazenov je možen z nadaljevanjem po neutrjeni poti ob zunanjem robu ograjenega dela rezervata. Krajši neutrjeni poti (200 m) sta tudi na območju dveh gozdnih fragmentov. Obiskovalci se po poteh in vrtu rezervata z oborožijo gibljejo peš, po utrjeni učni poti je dovoljena tudi vožnja koles. Ob vstopni informacijski točki je urejeno manjše parkirišče za osebna vozila in avtobuse, pri vrtu rezervata pa kolesarnica.

Naravni rezervat Ormoške lagune je odprt za javnost po veljavnem odpiralnem času. Vstop je za individualne obiskovalce prost. Za skupine z več kot desetimi obiskovalci in za vse formalne izobraževalne skupine (vrtec, šola, univerza itd.; ne glede na število obiskovalcev v skupini) je vodenje obvezno. Vodenje skupin poteka po predhodni najavi in rezervaciji termina, opravlja pa ga upravljavec rezervata za plačilo.

KRAJINSKI PARK SREDIŠČE OB DRAVI

Zadnjih nekaj kilometrov, preden dokončno zapusti ozemlje Slovenije, teče Drava vzdolž južnega obrobja Središkega polja po povsem naravni strugi z izrazitimi meandri. Tukaj, na skrajnem vzhodnem robu ravninskega dela slovenskega panonskega Podravja, najbolj očitno kaže značilnosti velikih nižinskih rek. Kljub temu, da je skupna dolžina rečnega toka vsega 5 km (ozemlje Slovenije), spada območje med naše najbolj prvobitne predele dravske loke. Zaradi ohranjenosti nekaterih naravnih procesov lahko na posameznih odsekih, zlasti po visokovodnih dogodkih, še vedno opazimo premeščanje struge, prodišč in drugih rečnih struktur, čeprav so hidrološke razmere povsem odvisne od režima obratovanja HE Varaždin oz. spuščanja vode v strugo čez zapornice Ormoškega jezera. Južno od naselja Grabe se struga razcepi na dva dela in oblikuje 1,5 km dolg in dobrih 500 m širok otok, ki je s približno 55 ha površine največji rečni otok pri nas. Na otoku in na notranjih delih meandrov so ohranjeni strnjeni sestoji poplavnega gozda s prevladujočimi mehkolesnimi vrstami dreves, zlasti obrečnimi belovrbovji. Opisani del dravske loke je uvrščen v prvo varstveno območje krajinskega parka, ki obsega najvrednejše habitatne tipe in habitate ogroženih vrst ter je redno v celoti poplavljen.

Struga Drave na območju Središča je gnezdišče vseh najpomembnejše indikatorske vrste naravnih nižinskih rek: malega deževnika, malega martinca, vodomca in breguljke. Mali martinec dosega tukaj največje znane gnezditvene gostote na slovenskem delu Drave (2 para/km rečnega toka). Na odsekih, kjer so daljši deli rečnega brega izpostavljeni izraziti bočni eroziji, poleg vodomca v večini let gnezdiijo tudi breguljke. Tukaj se redno nahaja ena izmed redkih kolonij (do 250 parov) vrste na slovenskem delu Drave. Širše območje krajinskega parka je domači okoliš dveh parov črne štorke. Sočasno zasedeni znani gnezdi sta bili tukaj med seboj oddaljeni približno štiri kilometre, kar je ena izmed največjih zgostitev te vrste pri nas. Črna štorlja sicer za prehranjevanje najpogosteje uporablja stranske rečne rokave, plitve predele struge in potoke, ki jih je na tem območju veliko. Leta 2019 je bilo zabeleženo prvo gnezdenje velikega žagarja na tem delu Drave. Vrsta je bila pred tem znana le kot gnezdilka zgornjega in srednjega toka reke pri nas. Od značilnih vrst nižinskih poplavnih gozdov je v sestojih vzdolž vodnih teles dokaj pogosta plašica, katere gnezdeča populacija v Sloveniji od 90. let občutno nazaduje.

Območje struge z neposredno okolico naseljuje močna populacija bobra, ki je bil prvič ugotovljen že v 90. letih, ko pojavljanje vrste v večjem delu porečja Drave še ni bilo znano. Številne znake njegove prisotnosti, vključno z bobrišči, lahko vzdolž Drave na območju Središča vidimo praktično na vsakem koraku. Med 43 doslej ugotovljenimi vrstami rib si posebno pozornost zasluži velika senčica *Umbra krameri*, ki je v Sloveniji znana z nekaj lokalitet vzdolž spodnjega dela Mure, na slovenskem delu Drave pa je bila odkrita samo tukaj. Struga Drave se lahko pohvali tudi z nekaj botaničnimi posebnostmi. Žal sta dve redki lesni vrsti rečnih prodišč danes tukaj že izumrli oz. sta na pragu izginotja, čeprav sta bili v preteklosti razširjeni vzdolž celotnega panonskega dela Drave v Sloveniji. Zadnje rastišče nemškega strojevca *Myricaria germanica* je v celoti prerasel gozd, medtem ko za navadni rakitovec *Hippophae rhamnoides*, ki je imel na tem delu Drave tri znana rastišča, še obstaja nekaj upanja. Redki vrsti rastlin, popisani ob Dravi pri Središču, sta tudi trirobi biček *Schoenoplectus triquetus* in kobulasta vodoljuba *Butomus umbellatus*.

Poleg omenjenih rečnih in obrečnih habitatov je del krajinskega parka (drugo varstveno območje) tudi kmetijska krajina v ožjem poplavnem pasu reke južno od železniške proge. V rabi tal prevladujejo njive, ki pa jim posebno vrednost dajejo številne mejice, grmišča in manjši gozdni otoki. Posebno vzhodni del zavarovanega območja, kjer je na manjših enotah rabe večja pestrost sejanih kultur, ponuja zelo lep primer tradicionalne mozaične kmetijske krajine. Bogata grmovna sestava mejic z vrstami kot so črni trn *Prunus spinosa*, enovrati glog *Crataegus monogyna*, rdeči dren *Cornus sanguinea*, navadna trdoleska *Euonymus europaeus*, brogovita *Viburnum opulus* ter druge oblikuje optimalen gnezditveni in prehranjevalni habitat za številne ogrožene ptice kmetijske krajine.

Leta 2018 opravljen prvi kvantitativni popis ptic kmetijske krajine Središkega polja je zabeležil 62 vrst gnezdilk. Najštevilnejše vrste so bile črnoglavka *Sylvia atricapilla*, poljski vrabec *Passer montanus*, ščinkavec *Fringilla coelebs*, velika sinica *Parus major* in škorec *Sturnus vulgaris*. Med varstveno pomembnimi vrstami bodisi zaradi slabega populacijskega stanja v Evropi in/ali Sloveniji bodisi pomembnega deleža nacionalne populacije na tem območju velja posebej izpostaviti slavca *Luscinia megarhynchos*, čopastega škrjanca *Galerida cristata*, rumeno pastirico *Motacilla flava*, rjavega srakoperja, divjo grlico in pribo. Kar 15 izmed ugotovljenih varstveno pomembnih vrst na območju Središkega polja uvrščamo med indikatorske vrste kmetijske krajine. Pozimi lahko tukaj opazujemo predvsem različne vrste ujed, vključno s pepelastim lunjem *Circus cyaneus*, na mejicah in posameznih drevesih oz. grmih sredi odprte pokrajine pa lahko vzremo velikega srakoperja *Lanius excubitor*, ki v naših krajih preživi hladni del leta.

Verjetno največja naravoslovna posebnost območja je veliki hrček *Cricetus cricetus*, edini predstavnik stepskih sesalcev v slovenski favni. Vrsta živi v Sloveniji samo tukaj, kjer je bil odkrit na majhnih in mozaičnih njivskih površinah na suhih tleh. Verjetnost da ga bomo videli je sicer majhna, saj gre za nočno aktivnega glodalca, lahko pa zasledimo njegove značilne rove.

Obisk območja

Do območja krajinskega parka vodi več cest in poljskih poti, ki se z glavne ceste Ptuj–Središče ob Dravi odcepijo proti jugu v Obrežju, Grabah in Središču ob Dravi. Obisk je najbolj priporočljivo začeti pri cerkvi Sv. Duha v Grabah (parkirišče), kjer se ob stavbi župnišča začne Učna pot narave občine Središče ob Dravi. Ta sprva poteka po lokalni asfaltni cesti, za zadnjo hišo naselja na desni pa se nadaljuje po dobro utrjeni makadamski cesti do roba poplavnega gozda na obrežju Drave. Vzdolž nje se nahaja devet informativnih tabel s pretežno naravoslovnimi vsebinami. Na koncu je pot možno nadaljevati bodisi desno še dobrih 200 m skozi gozd do roba rečne struge bodisi levo vzdolž reke in nato po stezi v gozd, ki nas v nadaljevanju pripelje do točke, od koder je lep pogled na sotočje obeh delov struge reke Drave na nizvodnem koncu otoka in obsežna prodišča. Za ogled območja najlepše kmetijske krajine je treba izbrati desni odcep tik za mostom čet potok Trnava (iz smeri Ormoža), kjer se omenjeni del začne južno od železniške proge.

Uvodna poglavja

- Bašelj A. (ur.) (2014): Razvojni koncept rečnega koridorja Drave od Maribora do Zavrča z akcijskim načrtom. Projekt SEE River – Celostno upravljanje z mednarodnimi rečnimi koridorji v jugovzhodni Evropi. – Inštitut za vode Republike Slovenije in Zavod Republike Slovenije za varstvo narave, Ljubljana.
- Božič L., Denac D. (2014): Reka Drava – darilo narave za vse generacije. – DOPPS, Ljubljana.
- Breznik M. (1992): Povečanje poplavnih pretokov zaradi regulacij in rečnih pregrad elektrarn. – *Ujma* 6: 209–213.
- Bonacci O., Tadic Z., Trninic D. (1992): Effects of dams and reservoirs on the Hydrological characteristics of the lower Drava river. – *Regulated Rivers: Research & Management* 7: 349–357.
- Frantar P., Hrvatin M. (2005): Pretočni režimi v Sloveniji med letoma 1971 in 2000. – *Geografski vestnik* 77 (2): 115–127.
- Hrvatin M. (1998): Discharge regimes in Slovenia. – *Geografski zbornik* 38: 59–87.
- Klaneček M. (2013): Poplave 5. novembra 2012 v porečju Drave. – *Ujma* 27: 52–61.
- Klaneček M., Čuš I., Hojnik T. (2005): Prodišča na Dravi med Markovci in Zavrčem ter možnosti učinkovitejših vzdrževalnih ukrepov. – *Acta hydrotechnica* 23 (38): 57–76.
- Kobold M. (2013): Poplave konec oktobra in v začetku novembra 2012. – *Ujma* 27: 44–51.
- Macuh P., Šmon M., Verboten I., Kanop M., Žiberna I. (2000): Drava nekoč in danes: Zemljepisne, zgodovinske in etnološke značilnosti sveta ob Dravi; splavarstvo in energetika. – Založba obzorja, Maribor.
- Perko D., Orožen Adamič M. (1998): Slovenija. Pokrajine in ljudje. – Mladinska knjiga, Ljubljana.
- Sommerwerk N., Baumgartner C., Bloesch J., Hein T., Ostojić A., Paunović M., Schneider-Jacoby M., Siber R., Tockner, K. (2009): The Danube River Basin. pp. 59–112. V: Tockner K., Robinson C. T., Uehlinger U. (ur.): *Rivers of Europe*. – Elsevier, London.
- Sovinc A. (1995): Hidrološke značilnosti reke Drave. – *Acrocephalus* 16 (68/69/70): 45–57.
- Štumberger B. (1995): Drava med Mariborom in Središčem ob Dravi – področje konflikta med varstvom narave in razvojno politiko. – *Acrocephalus* 16 (68/69/70): 3–43.
- Uredba NATURA 2000: Uredba o posebnih varstvenih območjih (območjih Natura 2000). – [<http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=URED283>]
- ZRSVN (2021): Naravovarstveni atlas. – [<http://www.naravovarstveni-atlas.si>]
- ZRSVN (2006): Osnutek integralnega načrta upravljanja območja reke Drave. – Program Phare čezmejnega sodelovanja Slovenija-Avstrija 2003. Čezmejno ohranjanje biotske raznovrstnosti in trajnostni razvoj SI.2003/004-939-01. Trajnostno upravljanje območja reke Drave. Pogodba št. 7174201-01-01-0011.
- Žlebnik (1982): Hidrogeološke razmere na Dravskem polju. – *Geologija* 25: 151–164.

Opisi območij, vrste, habitati

- Bauer H.-G., Bezzel E., Fiedler W. (ur.) (2005): *Das Kompendium der Vögel Mitteleuropas*. – AULA Verlag, Wiesbaden.
- Billerman S. M. (ed.) *Birds of the World*. – Cornell Lab of Ornithology, Ithaca, NY, USA. [<https://birdsoftheworld.org>]
- Božič L. (2018): Gnezdilke kmetijske krajine Središkega polja. Poročilo popisa ptic v sezoni 2018. Finančni instrument EKSRP – Evropski kmetijski sklad za razvoj podeželja. Projekt Razvoj turistične in naravoslovne ponudbe v občini Središče ob Dravi. – DOPPS, Ljubljana.
- Božič L., Denac D. (2010): Številčnost in razširjenost izbranih gnezdilke struge reke Drave med Mariborom in Središčem ob Dravi (SV Slovenija) v letih 2006 in 2009 ter vzroki za zmanjšanje njihovih populacij. – *Acrocephalus* 31 (144): 27–45.
- Božič L., Denac D. (2017): Population dynamics of five riverbed breeding bird species on the lower Drava River, NE Slovenia. – *Acrocephalus* 38 (174/175): 85–126.
- Božič L., Denac D. (2017): Naravni rezervat Ormoške lagune. – DOPPS, Ljubljana.
- Bric B. (2017): Monitoring populacij izbranih ciljnih vrst rib. Navadna nežica (*Cobitis elongatoides*). Poročilo. Naročnik: Ministrstvo za okolje in prostor Republike Slovenije. – Zavod za ribištvo Slovenije, Ljubljana-Šmartno.
- Bric B. (2017): Monitoring populacij izbranih ciljnih vrst rib. Upiravec (*Zingel streber*). Poročilo. Naročnik: Ministrst-

vo za okolje in prostor Republike Slovenije. – Zavod za ribištvo Slovenije, Ljubljana-Šmartno.

Bric B., Pliberšek K. (2016): Monitoring populacij izbranih ciljnih vrst rib. Čep (Zingel zingel). Poročilo. Naročnik: Ministrstvo za okolje in prostor Republike Slovenije. – Zavod za ribištvo Slovenije, Ljubljana-Šmartno.

Bric B., Pliberšek K. (2016): Monitoring populacij izbranih ciljnih vrst rib. Zvezdogled (Romanogobio uranoscopus). Poročilo. Naročnik: Ministrstvo za okolje in prostor Republike Slovenije. – Zavod za ribištvo Slovenije, Ljubljana-Šmartno.

Cramp S. (ur.) (1998): The complete birds of the western Palearctic on CD-ROM. – Oxford University Press, Oxford.

Denac D. (2003): Upad populacije in sprememba rabe tal v lovnem habitatu rjavega srakoperja *Lanius collurio* v Šturmovcih (SV Slovenija). – *Acrocephalus* 24 (118): 97–102.

Denac D., Božič L. (2019): Breeding population dynamics of Common Tern *Sterna hirundo* and associated gull species with overview of conservation management in continental Slovenia. *Acrocephalus* 40 (180/181): 5–48.

Denac K., Mihelič T., Božič L., Kmecl P., Jančar T., Figelj J., Rubinič B. (2011): Strokovni predlog za revizijo posebnih območij varstva (SPA) z uporabo najnovejših kriterijev za določitev mednarodno pomembnih območij za ptice (IBA). Končno poročilo (dopolnjena verzija). Naročnik: Ministrstvo za okolje in prostor. – DOPPS, Ljubljana.

DOPPS - BirdLife Slovenia (2022): Ohranjanje prioritetenih travniških habitatnih tipov v Sloveniji z vzpostavitvijo semenske banke in obnovo in situ (LIFE FOR SEEDS). – [<https://lifeforseeds.si>]

Govedič M. (2006): Potočni raki Slovenije: razširjenost, ekologija, varstvo. Življenje okoli nas. – Center za kartografijo favne in flore, Miklavž na Dravskem polju.

Govedič M., Lešnik A. (2017): Vpliv projektnih akcij projekta LIVEDRAVA na ribe. Končno poročilo. Naročnik: DOPPS, Ljubljana. – Center za kartografijo favne in flore, Miklavž na Dravskem polju.

Govedič M., Šalamun A. (2006): Inventarizacija rib reke Drave od Maribora do Središča ob Dravi. Naročnik: Mariborska razvojna agencija (TRUD – Trajnostno upravljanje območja reke Drave, Program Phare čezmejno sodelovanje Slovenija/Avstrija – 2003). – Center za kartografijo favne in flore, Miklavž na Dravskem polju.

Govedič M., Vogrin M., Bordjan D., Bombek D., Denac D., Gregorc T., Janžekovič F., Kirbiš N., Vamberger M. (2016): New data on distribution of the European pond turtle *Emys orbicularis* (Linnaeus, 1758) in the Podravje region (NE Slovenia). – *Natura Sloveniae* 18 (2): 77–82.

Govedič M., Bedjanič M., Šalamun A., Vrezec A. (2021): Monitoring raka koščaka (*Austropotamobius torrentium*) v letih 2021, 2022 in 2023. Prvo delno poročilo. – Center za kartografijo favne in flore, Miklavž na Dravskem polju.

Hagemeijer W. J. M., Blair M. J. (ur.) (1997): The EBCC Atlas of European Breeding Birds. Their Distribution and Abundance. – T & A D Poyser, London.

Hönigsfeld Adamič M. (2003): Strokovna izhodišča za vzpostavljanje omrežja NATURA 2000. Vidra (*Lutra lutra*). Končno poročilo. Naročnik: Ministrstvo za okolje in prostor. – Lutra, Inštitut za ohranjanje naravne dediščine, Ljubljana.

IUCN (2022): The IUCN Red List of Threatened Species. Version 2021-3. – [<https://www.iucnredlist.org>]

Jogan N., Bačič T., Vreš B. (1999): Prispevek k poznavanju flore okolice Ormoža (vzhodna Slovenija). – *Natura Sloveniae* 1 (1): 5–27.

Kaligarič M., Bakan B. (2009): Rastline Mariborskega otoka. – Mestna občina Maribor, Urad za komunalo, promet, okolje in prostor, Sektor za varstvo okolja in ohranjanje narave, Maribor.

Keller V., Herrando S., Voríšek P., Rodríguez-Franch M., Kipson M., Milanese P., Marti D., Anton M., Klvanova A., Kalyakin M. V., Bauer H. G., Foppen R. P. B. (2020): European Breeding Bird Atlas 2. Distribution, Abundance and Change. – EBCC & Lynx Edicions, Barcelona.

Kmecl P., Gamser M., Šumrada T. (2020): Monitoring splošno razširjenih vrst ptic za določitev slovenskega indeksa ptic kmetijske krajine – končno poročilo za leto 2020. – DOPPS, Ljubljana.

Kotarac M., Šalamun A., Weldt S. (2003): Strokovna izhodišča za vzpostavljanje omrežja Natura 2000: Kačji pastirji (Odonata) (končno poročilo). Naročnik: MOPE, ARSO, Ljubljana. – Center za kartografijo favne in flore, Miklavž na Dravskem polju.

Krajinski park Goričko (2022): Živali. – [<https://www.park-goricko.org/go/892/Zivali>]

Kryštufek B., Hudoklin A., Pavlin D. (2006): Bober (*Castor fiber*) v Sloveniji. – *Scopolia* 59: 1–41.

LUTRA, Inštitut za ohranjanje naravne dediščine (2022): Življenje z bobrom, mokrišči in podnebnimi spremembami (LIFE BEAVER). – [<https://life-beaver.eu>]

LUTRA, Inštitut za ohranjanje naravne dediščine (2019): O vidri. – [<https://lutra.si/vidra>]

Meznarič M. (2016): Vrstni obrat in premiki v funkcionalnih tipih rastlin v primarni sukcesiji na rečnih prodiščih. Doktorska disertacija. Univerza v Mariboru, Fakulteta za naravoslovje in matematiko.

- Mihelič T., Kmecl P., Denac K., Koce U., Vrezec A., Denac D. (ur.) (2019): Atlas ptic Slovenije. Popis gnezdilk 2002–2017. – DOPPS, Ljubljana.
- Mitchell-Jones A. J., Amori G., Bogdanowicz W., Kryštufek B., Reijnders P. J. H., Spitzenberger F., Stubbe M., Thisen J. B. M., Vohralik V., Zima J. (1999): The Atlas of European Mammals. – T & A D Poyser, London.
- Ostendorp W. (1993): Schilf als Lebensraum. pp. 173–280. In: Artenschutzsymposium Teichrohrsänger. Beihefte zu den Veröffentlichungen für Naturschutz und Landschaftspflege in Baden-Württemberg 68. – Landesanstalt für Umwelt, Messungen und Naturschutz Baden-Württemberg, Karlsruhe.
- RRA Podravje – Maribor (2022): Drava – Natura 2000, reka za prihodnost. Izboljšanje stanja ohranjenosti vrst in habitatnih tipov rečnega in obrečnega pasu reke (ZaDRAVO). – [<https://drava-natura.si>]
- Semrajc B. (2018): Monitoring populacij izbranih ciljnih vrst rib. Pezdirk (*Rhodeus amarus*). Poročilo. Naročnik: Ministrstvo za okolje in prostor Republike Slovenije. – Zavod za ribištvo Slovenije, Ljubljana-Šmartno.
- Semrajc B. (2021): Monitoring populacij izbranih ciljnih vrst rib. Grbasti okun (*Gymnocephalus baloni*). Poročilo. Naročnik: Ministrstvo za okolje in prostor Republike Slovenije. – Zavod za ribištvo Slovenije, Ljubljana-Šmartno.
- Skledar A. (ur.) (2020): Herpetologija na območju Kalvarije, Piramide in Treh ribnikov. – Društvo študentov naravoslovja, Maribor.
- Šalamun A., Kotarac M. (2010): Dopolnitev predloga območij za vključitev v omrežje Natura 2000 – kačji pastirji (Odonata): kačji potočnik (*Ophiogomphus cecilia*) (končno poročilo). Naročnik: Ministrstvo za okolje in prostor RS. – Center za kartografijo favne in flore, Miklavž na Dravskem polju.
- Škornik S. (2016): Ekstenzivna travišča v celinski Sloveniji : srednjeevropski z orhidejami bogati polsuhi travniki. – Naše travinje 10: 25–27.
- Štraus M. (2020): Vuhreško jezero. – Ribič 79 (9): 245–248.
- Štumberger B., Kaligarič M., Geister I. (1993): Krajinski park Šturmovci. Naravoslovni vodnik. – Občina Ptuj.
- Uradni list RS (2002): Pravilnik o uvrstitvi ogroženih rastlinskih in živalskih vrst v rdeči seznam (Št. 82/02 in 42/10).
- Vreš B., Vrhovnik D. (1984): Ornitološki pogled na Dravograjsko jezero. – *Acrocephalus* 5 (19/20): 11–16.
- Vrezec A., Ambrožič Š., Kapla A. (2017): Vpliv projektnih akcij na hrošče (Projekt Life+ LIVEDRAVA). Končno poročilo. – Nacionalni inštitut za biologijo, Ljubljana.
- Vrezec A., Ambrožič Ergaver Š., Kapla A., Kocijančič S., Čandek K. (2019): Dodatne raziskave kvalifikacijskih vrst Natura 2000 ter izvajanje spremljanja stanja populacij izbranih ciljnih vrst hroščev v letih 2018, 2019 in 2020. Drugo delno poročilo. – Nacionalni inštitut za biologijo, Ljubljana.

Izdajatelj: Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije

Avtor besedil: Luka Božič

Fotografije prispevali: Tilen Basle, Vanesa Bezljaj, Dejan Bordjan, Luka Božič, Tomaž Mihelič, Jure Novak, Alen Ploj, Davorin Tome, Marko Zabavnik.

Fotografija na naslovnici: Tilen Basle

Izdano: avgust 2022

Organ upravljanja, pristojen za izvajanje pomoči iz EKS-RP: Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano

DOPPS

BirdLife
INTERNATIONAL

UJG Gdansk

PROGRAM
ROZWOJA
PÓŁWYSPOWA

Europejski fundusz strukturalny na rozwój podobszaru Europejskiego inwestycji i podobszaru

UNIWERSYTET GDAŃSKI
GDAŃSK